

Møte for lukkede dører, Stortinget 17. mars 1932

Møte for lukkede dører i Stortinget
den 17. mars 1932 kl. 17.00.

Præsident: Hambro.

Dagsorden:

1. Utenriksministeren vil gi en redegjørelse.
2. Referat.

Presidenten: I henhold til reglementet foreslår presidenten møtet satt for lukkede dører og foreslår at regjeringens medlemmer og de i forretningsordenens § 54 nevnte funksjonærer samt utenriksråd Esmarch og byråsjef Andvord får adgang til møtet - og anser det enstemmig bifalt.

Presidenten vil minne tingets medlemmer om den diskresjonsplikt som enhver representant har like overfor de ting som behandles i møte for lukkede dører. Presidentskapet har måttet innskrenke adgangen til å påhøre disse møter, fordi det ustanselig i de siste år har funnet misbruk sted. Et av de misbruk like i slutten av forrige sessjon førte til at en fremmed legasjon, ennu før vedkommende departement hadde fått nogen rapport om hvad der var skjedd i stortingsmøtet, ad veier som det har været umulig å efterspore eller kontrollere, hadde fått full beskjed om bemerkninger som var falt her, og under forhandlinger om handelspolitiske forhold kastet den norske forhandler i nesene at det og det var sagt i Stortinget og at man var vel kjent med det. Det er disse forhold og den direkte klage som kom fra vedkommende departement, som har gjort at presidentskapet nu har funnet å måtte innskrenke denne adgang.

Joh. Ludw. Mowinckel: Jeg vil gjerne i den forbindelse, siden det fra presidentstolen nevnes at det er kommet rykter ut fra lukkede stortingsmøter, gjøre oppmerksom på at pressen har været tilstede i møtene. Ikke fordi jeg har nogen grunn til å kaste mistanke på pressen; men det skal ikke hvile mistanke bare på Stortinget i denne forbindelse. Jeg antar det er en følge av eller i forbindelse med dette at presidentskapet har tatt det skridt å utelukke pressen.

Presidenten: Presidenten mente at når det i denne forbindelse blev understreket at man hadde innskrenket adgangen til å overvære disse møter, lå deri en uttrykkelig tilkjennegivelse av at man mente å ha en større sikkerhet, når Stortinget alene var sammen. Dersom det vilde være ønskelig eller nødvendig at chefredaktørene blev underrettet, har man jo tidligere gjort det ad den vei at utenriksministeren i en konferanse i utenriksdepartementet har gitt de ansvarlige redaktører meddelelser i den utstrekning hvori utenriksministeren fant det nyttig og påkrevet, og jeg kan tenke mig at det også for fremtiden vil bli gått frem på den måte.

Utenriksministeren vil overbringe en kongelig proposisjon.

Utenriksminister Braadland: Jeg har herved den ære å overbringe Hans Majestet Kongens hemmelige proposisjon til Stortinget om: Godkjennelse av den mellem Norge og Portugal den 13. november 1931 avsluttede handels- og

sjøfartskonvensjon med tilleggsprotokoll.

Presidenten: Presidenten foreslår proposisjonen oversendt utenriks- og konstitusjonskomiteen - og betrakter det som enstemmig bifalt.

Sak nr. 1.

Utenriksministeren vil gi en redegjørelse.

Utenriksminister Braadland:¹ Den utvikling som har funnet sted på det utenrikspolitiske område siden Stortinget trådte fra hinannen, har vært overmåte bemerkelsesverdig. Der er inntrådt en sterk forverrelse i hele den økonomiske verdenssituasjon. En inngående undersøkelse av hvorfor og hvordan utviklingen har tatt denne betenkelige vending, ligger utenfor rammen av den redegjørelse over den utenrikspolitiske stilling som jeg her skal gi, men det er i alle tilfelle viktig å være klar over enkelte hovedpunkter ved bedømmelsen av de forholdsregler, som vi på det nuværende tidspunkt kan komme til å gripe til. Det er tre hovedpunkter jeg gjerne vil feste oppmerksomheten på:

1. Krisen skyldes ikke mangel på varer, snarere det motsatte. Det vil derfor ikke være uriktig å bruke en betegnelse som f.eks. organisasjonskrise. Det er nemlig tydelig at der er svære brister i den organisasjon som skal danne mellemløddet mellom produksjonen på den ene side og konsumsjonen på den annen side.
2. Vi har fått en stadig sterkere føling av hvordan verden i virkeligheten er knyttet sammen til en økonomisk enhet, hvordan de sterke økonomiske refleksbevegelser forplanter sig gjennom de forskjellige land som ledd i en kjede.
3. Verdensøkonomien eller la oss kalle det den internasjonale vareutveksling har hittil ikke vært oppbygget på det prinsipp at hver enkelt stat skulde avgi til andre stater en produktmengde nettop svarende til hvad vedkommende stat har mottatt, men forholdet har vært dette, at enkelte stater har hatt en overskuddsproduksjon som har funnet avsetning hos de stater, som ikke er kommet så langt i den industrielle utstilling, og den finansielle basis for dette har igjen vært at det kapitaleksporterende land har ydet lån til det kapitalimporterende land. Det er på dette område at utviklingen i det senere har hatt et stadig mer katastrofalt forløp. Vi kan ikke fordype oss i årsakene hertil, - vi vet at problemet om krigserstatningen spiller inn her, - men det er tilstrekkelig å konstatere at der siden 1929 er skjedd en betydningsfull omlegging både i de internasjonale finansielle transaksjoner og i vareutvekslingen. Der er opstått en økonomisk isoleringstendens, som har hatt de mest vidtgående følger for de enkelte staters økonomiske liv. Som jeg betonet i en nyttårsuttalelse til Norsk telegrambyrå har den nødvendige følge herav vært en finansiell selvforsørgingstendens, som har krevd og formodentlig fremdeles vil kreve betydelige omlegninger i de enkelte nasjoners arbeidsliv. Som eksempel herpå kan jeg nevne, at vår eksport- og importstatistikk for februar, som nettop

¹ Herfra gjengitt etter trykt, hemmelig referat.

foreligger, viser en eksport av 53,7 og en import av 55 millioner, altså omtrent balance. Vi møter dette også f.eks. i de forskjellige valutarestriksjoner, tollforhøielser og kontingenteringsbestemmelser. - Det er karakteristisk for den nuværende situasjon, nemlig at verden idag arbeider med uhyre meget større mengder av flytende kortsiktig kreditt enn før krigen, formentlig et slags residuum fra inflasjonstiden. Det har iallfall gjort den finansielle situasjon - internasjonalt sett - i særlig grad labil, idet flytningen fra land til land av disse kortsiktige kreditter kan skape voldsomme finansielle kriser.

De problemer som den økonomiske verdenskrise har stillet er virkeligheten i særlig grad utenrikspolitiske problemer. De diskuteres i hele verdens presse, i alle lands nasjonalforsamlinger. De gir regjeringene rundt i verden arbeidsstoff og bekymringer. Den norske regjering danner i så henseende ingen undtagelse.

Forinnen jeg går over til å redegjøre for de enkelte spørsmål i forhold til de forskjellige land, tror jeg det vil være hensiktsmessig å feste oppmerksomheten på enkelte trekk som i særlig grad karakteriserer Norges handelspolitiske stilling og som også til en viss grad vil kunne antyde de linjer vi bør følge i vår handelspolitikk.

Vi har først og fremst vår store handelsflåte, hvis trivsel vil være avhengig av den internasjonale vareutveksling. Den er en så viktig faktor i vårt økonomiske liv, at Norge naturlig må stille sig inn i de nasjoners rekke som i prinsippet arbeider for et fritt internasjonalt varebytte.

En annen viktig handelspolitisk faktor er sammensetningen av vår eksport. For det første er den nokså sterkt differensiert i motsetning til f.eks. Danmarks, som i en alt overveiende grad omfatter landbruksprodukter. For det annet omfatter vår eksport for en betydelig del halvfabrikata og råvarer, hvad der gir oss en viss styrke under de nuværende forhold, hvor hvert enkelt land forsøker å beskytte og delvis flaske op sin egen industri. Dette gjør også at vår utenrikshandel kanskje er mindre hårdt rammet enn mange andre lands.

Selv om våre markeder ligger spredt verden over, er vi til en viss grad sterkt knyttet til England, og særlig gjelder dette, når vi ser på vår andel i verdenshandelen ut fra et valutamessig standpunkt. Det er blitt nevnt at av våre utenlandske inntekter får vi ca. 70 pct. i pund sterling. Jeg har også sett angitt ennu høiere tall.

Det er derfor klart at Englands suspensjon av gullinnløsningen i september ifjor måtte ha en veldig virkning på vår økonomi, og Norge fulgte da også like etter Englands eksempel. Jeg finner å burde omtale litt nærmere enkelte ting som regjeringen foretok i forbindelse hermed.

Regjeringen var straks på det rene med at den retning England fremtidig vilde følge i sin pengepolitikk, derfor vilde ha en overordentlig stor betydning også for vårt land. Under rådsmøtet i Genève i oktober ifjor opsøkte jeg den daværende britiske utenriksminister, Lord Reading, og henviste til en artikkel i "Economist" som jeg hadde lest like før min avreise fra Norge og hvori der var pekt på ønskeligheten av et samarbeid mellom den britiske regjering og de stater som var tvunget til midlertidig å

forlate gullstandarden. Et sådant samarbeid vilde interessere Norge.

I vår samtale fremhevd jeg betydningen av at England ikke gikk tilbake til gullstandarden (hverken den gamle gullparitet eller en eventuell stabilisering på et lavere nivå) før man hadde en viss sikkerhet for en nogenlunde normal funksjonering av gullstandarden og at Frankrike og U.S.A. måtte antas å være interessert i at England så snart som mulig vendte tilbake til gullstandarden i en eller annen form og derfor muligens kunde være villig til å gjøre visse innrømmelser med hensyn på de internasjonale krigsgjelds- og erstatningsproblemer som måtte antas i særlig grad å ha vært årsaken til vanskelighetene med hensyn til gullstandardens normale funksjon.

Lord Reading var enig i disse betraktninger, men gav uttrykk for at England ennu ikke hadde fastlagt noen bestemte linjer for sin politikk, men hans uttalelse gav et bestemt inntrykk av at han anså en stabilisering under den gamle gullverdi for rimelig. Han antok at der vilde bli spørsmål om en internasjonal konferanse for å drøfte de i forbindelse med gullstandarden opstående spørsmål.

I slutningen av oktober stod der i "Financial Times" et intervju av den svenske statsminister Ekman, hvori han bl.a. uttalte at Sverige gjerne skulde delta i en av England sammenkalt konferanse med de land som hadde suspendert gullmyntfoten. Den svenske regjeringens standpunkt var helt forutsetningsløst, men den fulgte begivenhetene med den største oppmerksomhet og fant at initiativet til en mulig konferanse naturlig lå hos England.

På foranledning av dette intervju anmodet jeg vår minister i Stockholm om å meddele den svenske utenriksminister at den norske regjeringens syn på dette spørsmål stort sett falt sammen med hvad den svenske statsminister hadde gitt uttrykk for. Samtidig skulde han fremholde at en eventuell valutakonferanse burde komme i stand før England hadde tatt noget bestemt standpunkt til hvorvidt det vilde gå tilbake til gullmyntfoten og i tilfelle på hvilket nivå. På det forberedende stadium var det naturlig at i en slik konferanse deltok fortrinsvis de stater som hadde forlatt gullmyntfoten. Vi var beredt til å drøfte disse spørsmål så vel med den svenske som med den danske og eventuelt den finske regjering. Vi fremhevet at et eventuelt samarbeid måtte bli diskutert på et helt uforbindende grunnlag, idet neppe nogen regjering på det daværende tidspunkt var forberedt på å ta et endelig standpunkt.

I den følgende tid blev spørsmålet drøftet videre så vel med Sverige som med Danmark. Begge stilte sig sympatisk med hensyn til en henvendelse til England, men trodde at tidspunktet burde utskytes i nogen grad. Den norske regjering var imidlertid av den opfatning at det ikke var grunn til å skyte ut tidspunktet, og den 9 desember blev det derfor sendt et memorandum til minister Vogt med instruksjon om å meddele den engelske regjering dets innhold på nærmere ordre. Den danske og den svenske regjering blev også gjort kjent med dette skritt. Memorandumet blev overrakt til det engelske utenriksministerium den 14 desember.

I vårt memorandum henvistes innledningsvis til den samtale jeg hadde hatt med Lord Reading i Genève. Der anførtes videre: Efter den norske regjeringens mening kan kun den britiske regjering ta initiativet til sådanne forhandlinger (d.v.s. vedrørende gullstandarden). Da imidlertid ethvert skritt som blir tatt i denne anledning nødvendigvis vil få viktige konsekvenser for alle de land

som med Storbritannia opgav gullstandarden i høst, tillater den norske regjering sig å henstille til den britiske regjerings overveielse om det ikke torde være hensiktsmessig å sammenkalle en forberedende konferanse for å drøfte de spørsmål som har felles interesse for disse land. En sådan felles drøftelse vilde naturligvis ikke på nogen måte legge noget bånd på hvert enkelt lands frihet til å treffe de forføininger vedrørende sin valutapolitikk som det måtte anse for å være hensiktsmessig, så meget mer som situasjonen på det nærværende tidspunkt ikke er så avklart at noget land kan formodes å være forberedt på å treffe en avgjørelse i denne sak i en nærmere fremtid.

I sin svarnote av 19 januar d.å. anfører Foreign Office at den britiske regjering har ofret den norske regjerings forslag angående hensiktsmessigheten av å sammenkalle en konferanse av de regjeringer som har suspendert gullstandarden, en omhyggelig overveielse. - Den britiske regjering deler helt ut den mening at et nøie samarbeid mellom de land som har suspendert gullstandarden, er meget ønskelig og den setter pris på dette uttrykk for den norske regjerings opfatning. - Etter den britiske regjerings mening vil det imidlertid ennu være for tidlig å sammenkalle en konferanse på det nuværende tidspunkt, men den vil gjerne fortsette et nøie samarbeid og en utveksling av meninger med den norske regjering og andre regjeringer som har suspendert gullstandarden.

Arktis.
Frans Josef Land.

Spørsmålet om norske fangstfartøiers utøvelse av næring i farvannene ved Frans Josef Land har ikke vært gjenstand for diplomatisk behandling efter de diskusjoner som fant sted mellom den norske sendemann og utenrikskommisær Litvinov høsten 1930 før Sovjetunionens herværende legasjon efter ordre av sin regjering 20 august 1931 gjør den norske regjering opmerksom på at et norsk fangstfartøi 10 august har besøkt Frans Josef Arkipelet uten på forhånd å ha innhentet tillatelse fra Sovjetunionens myndigheter. Den norske regjering har i den anledning 19 september 1931 pånytt presisert sitt standpunkt om norske undersåtters frie utøvelse av fangstnæring i disse farvann og hevder at den går ut fra at Sovjetunionens regjering i det mellom de to land bestående gode forholds interesse medvirker til at de norske fartøiers hevdvundne interesser i disse farvand ikke møter hindringer. - Sovjetunionens legasjon har hertil kun svart med pånytt å presisere nødvendigheten av norske fartøiers strenge overholdelse av de bestemmelser som gjelder for besøk i disse farvann.

Erstatning til Carl Sæther og fru Marie Killengreen Andersen for
undlatelse av å notifikere krav på eiendomsrett til
fangsthytter på Svalbard.

Stortinget fattet 22 mai 1930 beslutning overensstemmende med innstilling fra utenriks- og konstitusjonskomiteen om at det samtykket i at tvisten mellom Utenriksdepartementet på den ene side og hr. Carl Sæther og fru Marie Killengreen Andersen på den annen om visse påståtte territoriale krav på Svalbard og departementets behandling av disse krav blev å avgjøre ved voldgift. (Innst. S. nr. 109 og 110 - 1930.) - Partene har derefter opnevnt henholdsvis

høiesterettsdommer E. Alten og overrettssakfører Corn. Holmboe, Tromsø, med høiesterettsadvokat Johan Bredal som opmann, opnevnt av Høiesteretts justitiarius. - Voldgiftsdomstolen har nu avsagt dom til fordel for hr. Sæther og fru Killengreen Andersen. Saken vil bli forelagt Stortinget i en særskilt meddelelse.

Østgrønlandsspørsmålet.

Herom vil en særkilt meddelelse bli forelagt Stortinget.

Ved kgl. res. av 4 september 1931 er advokat Arne Sunde utnevnt til Norges fullmektig (advokat) ved den Faste Domstol for Mellempfolkelig Rettspleie under dens behandling av Østgrønlandssaken. Følgende er utnevnt til som sakkyndige å bistå advokat Sunde ved forberedelsene av prosedyren og under sakens behandling i Haag:

1. Professor dr. Frede Castberg.
2. Professor N.M. Gjelsvik.
3. Docent Adolf Hoel.
4. Høiesterettsdommer Helge Klæstad.
5. Professor Oluf Kolsrud.
6. Professor Jon Skeie.
7. Advokat Gustav Smedal.

Domstolen har 9. september 1931 meddelt den norske regjering, at minister Scavenius og høiesterettsadvokat Steglich-Petersen er opnevnt som danske "agents" i saken. - Den danske gesandt i Haag, fhv. utenriksminister, kammerherre Harald Scavenius leverte 31 oktobroer domstolen det danske mémoire. - Den 2 november 1931 meddelte domstolen at den danske regjering i henhold til art. 31 i statuttene for den Faste Domstol for Mellempfolkelig Rettspleie i Haag hadde opnevnt Herluf Zahle, Danmarks gesandt i Berlin, til som dommer ad hoc å delta i behandlingen av saken. - Den norske regjeringens agent i Haag meddelte 17 november 1931 efter opdrag av sin regjering domstolens sekretariat at Norges minister i London, Benjamin Vogt, ved kgl. res. av 6 november 1931 er opnevnt til dommer ad hoc under sakens behandling for domstolen.

Det norske contremémoire er avlevert 15 mars iår.

Sovjetforbundet.

Sovjetforbundets klager over den norske regjeringens holdning likeoverfor Handelsrepresentasjonens handelsvirksomhet i Norge
- samt over restriksjoner med hensyn til innførsel og omsetning av dets produkter i Norge.

Der er i løpet av høsten 1931 såvel av Sovjetforbundets herværende legasjon til Utenriksdepartementet som av utenrikskommissariatet til den norske sendemann i Moskva fremført sterke besværingar over vanskeligheter som Sovjetforbundets regjering mener blir gjort fra den norske regjeringens side med hensyn til innførsel og omsetning av en rekke av dets eksportprodukter i Norge, og det har vært anført at medmindre der kan hitføres en endring i disse forhold kan det medføre en alvorlig fare for handelsforbindelsen mellom de to land. - De forhold som berøres og som Sovjetforbundets myndigheter mener har vært medvirkende til at

handelsbalansen mellom de to land etter deres opfatning stiller sig så ugunstig for Sovjetforbundet er:

- a) at de norske myndigheter ved håndhevelsen av handelsloven av 1929 foreskriver Handelsrepresentasjonen en handelsmetode, som ikke svarer til handelstraktaten eller til den inntil nu anvendte praksis, gjør det umulig å fremtrede på markedet og truer med å lamme Handelsrepresentasjonens virksomhet. Det som her siktes til er at denne etter de norske myndigheters opfatning i henhold til handelslovens bestemmelser ikke har adgang til å drive salg innen Norge uten gjennom kommisjonær som har handelsbrev, dette såvel for varer som ved salgets avsluttelse måtte befinne sig i landet som for varer som skal innføres.

Ennvidere berører det også den praksis, som Handelsrepresentasjonen leilighetsvis har benyttet sig av ved realisasjon av varer ved auksjon.

Der er i den anledning fra norsk side fremholdt at det i handelstraktaten mellom de to land uttrykkelig er uttalt at Handelsrepresentasjonen skal være underkastet norsk lov og den bestemmelse, hvorover der nu ankes, finnes såvel i den nugjeldende som i den tidligere handelslov, som var gjeldende da handelsavtalen blev avsluttet. En endring av disse lovbestemmelser og deres håndhevelse kan kun skje efter beslutning av Stortinget.

- Vedkommende norske fagmyndigheter har også gjort Handelsrepresentasjonen opmerksom på at det av hensyn til konsekvensene måtte ansees meget betenkelig å forandre handelsloven på dette punkt og at det måtte ansees lite sannsynlig at Stortinget vilde gå med på en forandring av et grunnprinsipp i denne lov.

Sovjetforbundets myndigheter har i samme forbindelse gjort opmerksom på at den slags restriksjoner ikke har vært lagt deres handelsrepresentasjoner i andre land i veien, og at dette forhold ikke kan undlate å ha innflytelse på deres innkjøpspolitikk overfor Norge. - Utenriksdepartementet har instruert våre legasjoner i en rekke land om nærmere å undersøke dette forhold. Foreløpig har man kun svar fra våre legasjoner i Stockholm, Paris og Rom, hvorav fremgår at svensk, fransk og italiensk lovgivning ikke legger hindringer i veien for Handelsrepresentasjonens direkte salg i vedkommende land.

- b) at den av Landbruksdepartementet trufne ordning med hensyn til importlicense for trelast la store vanskeligheter i veien for import fra Sovjetunionen av denne vare. - Der blev hertil fra norsk side påpekt at de innførte bestemmelser var blitt nødvendige av hensyn til de økonomiske forhold og den lange bedriftsstans samt at de vilde bli fortolket helt identisk for alle land og endelig at man når der forelå bedre oversikt vilde stille sig så velvillig til licenseandragender som forholdene tillot. - Det er senere også påvist at der siden importforbudets utferdigelse er gitt importtillatelse for et kvantum skurlast fra Sovjetunionen, som er det mangedobbelte av importen såvel i året 1930 som i første halvår av 1931 da importen var fri.
- c) at de norske myndigheter i visse tilfelle har forlangt analyse av det sibiriske smør som innføres til Norge - i hvilken

anledning der er blitt svart at det beror på at enkelte kommunale helserådsmyndigheter som en hensiktsmessighetsforanstaltning og for å undgå tidsspille har henstillet at det på forhånd er godtgjort at smøret ikke er tilsatt sundhetsskadelige konserveringsmidler, idet der tidligere har vært konstatert benzolsyre i sibirisk smør og foranstaltningen således er skjedd i Handelsrepresentasjonens egen interesse.

- d) at de norske myndigheter forlanger at smør, som innføres fra Sovjetforbundet, skal være merket "Sovjetsmør" og ikke vil godta en merking med bokstavene "U.S.S.R." og det har vært hevdet at heri skulde ligge en differentiering, idet bokstavmerking skulde være godtatt fra andre land, således "U.S.A." fra Amerikas forente stater.

Fra norsk side er i den anledning gjort opmerksom på, at vedkommende norske bestemmelser uttrykkelig forlanger at alt utenlandsk smør skal være tydelig merket med oprinnelseslandets navn i norsk sprog og at bestemmelsen håndheves absolutt likt overfor alle land - og der finner ingen som helst diskriminasjon sted.

- e) Der er videre i forbindelse med de ovenanførte punkter fra Sovjetforbundets side fremholdt at et yderligere forhold som medvirker til vanskeliggjørelse av handelsforbindelsen mellom de to land er at en del norske presseorganer synes å føre en kampanje for diskretering av en rekke av Sovjetforbundets eksportvarer. - Der er hertil svart fra norsk side at dette er et forhold som på ingen måte kan legges myndighetene til last, idet disse ikke har adgang til å øve nogen censur i så henseende og at forøvrig likeså litt Sovjetforbundets regjering som nogen annen regjering vil kunne overta ansvar for alt hvad der skrives i pressen, samt at det må sees i lys av de overmåte vanskelige avsetningsforhold som for tiden hersker for en rekke norske produkter og den progaganda som i den anledning føres for innenlandsk produksjon.

Klage over norsk karantenebehandling av sovjetskib.

18 november beklaget Sovjetforbundets sendemann sig til utenriksministeren over den karantenebehandling som var blitt et sovjetskib tildel i Fredrikstad og Sarpsborg og ønsket svar den påfølgende dag. Den embedsmessige undersøkelse viste at karantenebehandlingen så vel i Fredrikstad som Sarpsborg var foregått nøiaktig efter de bestemmelser som gjelder herfor. Den viste også at hverken mannskap eller kaptein hadde villet ta noget som helst hensyn til de muntlige og skriftlige instruksjoner som i kraft av karanteneinstruksen blev gitt med hensyn til landgang og at kapteinen hadde opført sig uhøflig overfor de norske myndigheter. - Utenriksdepartementet har på foranledning av vedkommende myndigheter henstillet til den herværende Sovjetlegasjon å innskjerpe overfor førere av sovjetskib, som besøker norske havner at de må gjøre sig bekjent med de norske bestemmelser som gjelder og holde sig disse etterrettelig. - I svar herpå meddeler Sovjetlegasjonen at

- a) Sundhetskommisariatets rapporter ikke gir nogen grunn for de norske myndigheter til å erklære Sovjeforbundets område som flekkfebersmittet,
- b) at karantenebehandlingen av vedkommende skib har vært utillatelig (inadmissible),
- c) at den ovennevnte erklæring er mot folkeretten, samt
- d) at den i sin regjerings navn nedlegger den mest bestemte protest mot så vel erklæringen som karantenebehandlingen og insisterer på at erklæringen opheves,
- e) samt meddeler at lignende behandling av et annet sovjetskib vil skje til skade for handelsforbindelsen mellom de to land. Utenriksdepartementet har på foranledning av den uttalelse som gjennom Socialdepartementet foreligger fra medisinaldirektøren svart:

- a) at når Sovjetforbundets legasjon anfører at de offisielle innberetninger ikke gir grunn til å betrakte Sovjetforbundet som flekkfebersmittet må dette bero på åpenbar misforståelse. Samtlige hittil mottatte innberetninger også fra Sovjetforbundets egne organer, inneholder meldinger om nye sykdomstilfelle av flekkfeber spredt over mesteparten av Sovjetforbundets område og således er der i den sist mottatte beretning meldt om 2 126 nye tilfelle. Likeledes fremgår det av de månedlige innberetninger fra Nasjonenes forbund at der i Sovjetforbundets européiske del hver måned forekommer mellom 1 000 og 2 000 tilfelle av flekkfeber. Det vil under disse omstendigheter være innlysende, at det vilde være yderst uforsvarlig om ikke de norske myndigheter tok alle mulige forholdsregler for å beskytte sig mot en invasjon av flekkfeber fra Sovjetforbundet.
- b) Når Sovjetlegasjonen i forbindelse med en kropps- og klæsvisitasjon av fører og mannskap for vedkommende sovjetskib benytter uttrykket "inadmissible" må dette kun skyldes fullstendig ubekjentskap med flekkfeberens årsaksforhold og epidemiologi. Det er godtgjort at denne sykdom utbredes ved kloslus, uten lus får man ikke flekkfeber. Der er derfor i det norske karantenereglementet uttrykkelig pålagt å utføre undersøkelsen som skjedd og likeoverfor samtlige personer ombord.

Utenriksdepartementet har derfor meddelt Sovjetforbundets legasjon at den går ut fra at dennes anførsler må bero på misforståelser samt at de norske bestemmelser i emnet og deres håndhevelse for tiden ikke vil kunne undergå nogen som helst endringer og at det strengt blir innskjerpet førere og mannskap på sovjetskib, som måtte besøke norsk havn, at gjeldende reglement blir holdt strengt etterrettelig.

Vårt handelspolitiske forhold til Island.

Den 23 oktober utferdiget den islandske regjering forbud mot innførsel av en rekke forskjellige slags varer. Forbudet rammer luksusvarer og forskjellige nødvendighetsartikler, hvorav nevnes følgende: kjøttvarer, fiskevarer, smør, margarin, ost, egg, kondensert melk, brødvarer, frukt, grønnsaker, sjokoladevarer, vevede varer, skotøi etc.

Forbudet rammer viktige norske eksportartikler til Island.

Som det vil erindres blev der mellem Norge og Island i 1924 inngått den såkalte "Islandsoverenskomst" (d.v.s. en skriftveksel mellem daværende norske handelsminister og den islandske minister Bjørnsson.)

Der blev fra islandsk side gitt en erklæring gående ut på følgende under forutsetning av at tollen på fårekjøtt blev nedsatt:

1. Nuværende norske fiskeristasjoner på Island tillates fortsatt drift så lenge tollnedsettelsen vedvarer.
2. a) Der tilsies ensartet behandling med hensyn til skibsavgifter til statskassen i de forskjellige havner.
b) Der betales ikke klareringsavgift for opankring på territoriet uten forbindelse med land.
c) Der betales ikke full klarering når nødhavn søkes.
3. Det tillates å anvende sildebåtene under transport i havn.
4. I tilfelle av at anholdt skib ikke vedtar bøtepålegg, men ønsker dom, kan skibet frigis mot depositum istedenfor å fastholdes inntil dom faller.

I sammenheng med disse spesielle innrømmelser blev det uttalt som forutsetning, at man også i fremtiden vil fortolke og praktisere den islandske fiskerilov meget velvillig overfor nordmennene.

Ved kgl. res. av 20 juni 1924 blev tollen på saltet fårekjøtt i tønner nedsatt til femten øre pr. kg.

Der har fra norsk side vært adskillig misnøye med den måte hvorpå man fra islandsk side har håndhevet nevnte overenskomst.

Utenriksdepartementet har nu instruert generalkonsulatet i Reykjavik om å henlede de islandske myndigheters oppmerksomhet på de skadelige følger som de i Island innførte importforbud har for Norges eksport til Island.

Samtidig har Utenriksdepartementet efter konferanse med Handelsdepartementet instruert generalkonsulatet om å meddele den islandske regjering at overenskomsten mellom Norge og Island, således som den nu håndheves av de islandske myndigheter, må ansees for å være praktisk talt verdiløs for Norge, og at den norske regjering derfor finner å burde opsi avtalen med varsel av tre måneder, således at man fra norsk side efter utløpet av dette tidsrum ikke lenger vil føle sig bundet til å bibeholde den nuværende lave toll på islandsk fårekjøtt.

Norske fiskefartøiers forhold til islandsk fiskerilovgivning.

Generalkonsulatet i Reykjavik innberettet i skrivelse av 30 november 1931 at det efter utløpet av sildesesongen i 1931 som vanlig hadde anmodet Islands ministerium om en oppgave over hvilke norske fiskefartøier hadde overtrådt fiskeriloven av 19 juni 1922 eller andre islandske lovbestemmelser vedrørende utenlandske fiskefartøiers opphold på sjøterritoriet.

Av ministeriets svar fremgår at kun ett norsk skib er ilagt bot (kr. 200) for overtredelse av fiskeriloven.

Handelstraktaten med Finland.

Som det vil erindres har man i Finland spesielt i agrarkretser gitt uttrykk for at den i november 1930 undertegnede handelstraktat mellom Norge og Finland ikke gir Finland tilstrekkelige fordeler.

Den finske regjering har hittil - tross henvendelser derom fra norsk side - ikke villet fremsette proposisjon om traktatens

godkjennelse. Den finske regjerings agrarmedlemmer synes å tillegge det norsk-finske fløtningsspørsmål større betydning enn handelstraktaten og mener at Finnland vil ha lettere for å opnå en tilfredsstillende ordning i fløtningsspørsmål når handelstraktaten ennå ikke er bragt i havn.

Efter instruksjon av Utenriksdepartementet har sendemann Jakhelln den 10 ds. meddelt den finske utenriksminister at hvis den nu forsamlede riksdag skulde gå fra hinannen uten at handelstraktaten er vedtatt, vil det i Norge vekke en stemning som i høi grad vil kunne være uheldig for det gjensidige forhold mellem Norge og Finnland i sin helhet.

Sendemann Jakhelln har innberettet at den finske utenriksminister hadde uttalt å være av den mening at handelstraktaten nu burde ratifiseres, men at Finnland da måtte opsi fløtningskonvensjonen samtidig med fremleggelse av proposisjon om handelstraktatens ratifikasjon. Denne fremgangsmåte var dog hittil kun drøftet i utenriksministeriet, men ikke i den finske regjering.

Forhandlinger med Finnland angående fra finsk side
foreslått forandring i den nuværende ordning av fløtningen i
Pasvik.

I begynnelsen av forrige år mottok man fra finsk side gjennom den herværende finske sendemann forslag om visse forandringer i konvensjon mellem Norge og Finnland om fløtning i Pasvik av 14 februar 1925 og i den til konvensjonen hørende statutt.

Efter konvensjonen er Pasvik på strekningen fra grenselinjen mellem røsene 354 og 355 til havet opdelt i tre strekninger, nemlig for det første strekningen ned til grensen ovenfor Skoltefoss, hvor Norge og Finnland eier hver sin elvebredd, derefter kommer det finske strøk gjennom Boris Gleb og nederst den helt norske strekning.

På den førstnevnte del av vassdraget er fløtningen fri for de to stater, dens statsborgere og selskaper overensstemmende med statutten.

På den helt finske strekning skal den finske regjering sørge for fløtningen på den måte den finner det heldig og på den norske strekning har den norske regjering tilsvarende forpliktelser.

Det fra finsk side mottatte forslag til forandring gikk i det vesentlige ut på at den ordning som gjelder for den førstnevnte strekning utvides til å gjelde helt ned til havet, således at fløtningen skulde bli fri gjennom den helt norske del.

Dette er i virkeligheten en gjentagelse av et forslag som fra finsk side blev fremstatt under forhandlingene om konvensjonen i 1924 og som fra norsk side den gang bestemt blev avvist.

Man har fra norsk side efter henvendelsen fra de finske myndigheter ifjor derimot funnet å kunne forhandle om hvorvidt der kan gjøres nogen forandring med hensyn til fløtningen - uten å gjøre nogen forandring i konvensjonen.

Men enighet er ennå ikke opnådd, idet de finske krav ikke har kunnet aksepteres fra norsk side.

Ang. grensen mellem norsk og finsk sjøterritorium.

Grensekonvensjonen mellom Norge og Finland av 28 april 1924, art. III lyder således:

"Fra det punkt hvor djupålen slutter i Nordishavet utenfor munningen av Jakobselv (Vuoremajoki) skal delingen mellom de to kontraherende staters sjøterritorium trekkes således at ethvert punkt av linjen skal ligge like langt fra de to staters kyster målt fra nærmeste av havet ikke til stadighet overskylte punkt, såvel på fastlandet som på øer, holmer og skjær."

Under grenserydningen som blev foretatt i henhold til den norsk-finske grensekonvensjon viste det sig å være uenighet mellom den norske og den finske grenserydningsdelegasjon om hvor Jakobselvs djupål slutter i Nordishavet, d.e. hvor den ovenciterte bestemmelse omhandlede delelinje skal begynne. Der viste sig også å være uenighet om hvorvidt visse utenfor Jakobselvs munning liggende punkter (2 skjær) skal tas med ved beregningen av delelinjen. Da ethvert punkt av delelinjen skal ligge like langt fra de to staters kyster vil delingen få forskjellig retning efter som de nevnte skjær skal betraktes som henhørende til Norges eller Finnlands kyst. Fra norsk side hevdes at sjøterritoriet må deles efter den absolutte lavvanns linje og at begge de to skjær skal tas med ved beregningen og at de er norske. Fra finsk side har man hevdet at det østligste av disse skjær ikke er norsk, men finsk.

Efter stedfundne forhandlinger har direktøren for Norges geografiske opmåling og direktøren for Finnlands geodetiske institutt den 10 september 1931 undertegnet en protokoll inneholdende anbefaling til løsning av nevnte spørsmål.

Efter dette forslag vil delelinjen komme til å gå således at også det østligste av de to skjær blir anerkjent som norsk. Det er også opnådd at det annet skjær blir medtatt i beregningen ved grensekonstruksjonen samt at absolutt lavvann skal være bestemmende ved grensens gang i de territoriale farvann.

I protokollen er inntatt forbehold om senere godkjennelse av de to lands regjeringer.

Valutrestriksjonene i Tyskland og deres betydning for norsk eksport.

De i løpet av høsten vedtatte nye bestemmelser i Tyskland hvorefter det krevdes spesiell tillatelse fra det tyske valutakontor til utførsel fra Tyskland av mark eller annen valuta til betaling av importerte varer, har hittil ikke voldt særlig store vanskeligheter for norsk eksport.

Hvad spesielt angår den norske fiskeeksport til Tyskland, har de tyske myndigheter foreløpig tilstått valuta til import av mengder som tilsvarende hvad der er importert i den senere tid. Man er imidlertid opmerksom på at dette forhold når som helst vil kunne bli endret. Det ansees dog ikke for tiden heldig å rette nogen almindelig henvendelse til den tyske regjering angående dette spørsmål, da en slik henvendelse neppe vilde føre til noget positivt resultat. Begivenhetene følges imidlertid med opmerksomhet, og legasjonen i Berlin er blitt bemyndiget til å gripe inn såfremt det skulde vise sig at valutabestemmelsene blir misbrukt av de tyske myndigheter til skade for norske eksportinteresser.

Tysk valutadumping-toll.

Fra 23 januar d.å. innførte Tyskland et tillegg til tollen på smør som innføres fra land med deprimert valuta.

Da Norges eksport av smør til Tyskland er svært liten, har tillegget ikke nogen praktisk betydning for oss, men av hensyn til sakens prinsipielle side fant dog

Utenriksdepartementet å måtte pålegge legasjonen i Berlin å protestere mot den forskjellige behandling som etableres for varer fra valutasvake land og fra de land som har beholdt gullpariteten. Tillegget er etter den norske regjeringens opfatning ikke i overensstemmelse med mestbegunstigelses-systemet.

Valutarestriksjonene i Østerrike.

Østerrike vedtok i løpet av høsten 1931 en rekke bestemmelser hvorved eksport av valuta ble gjort avhengig av licens. Disse bestemmelser, hvis håndhevelse stadig er blitt skjerpet, har voldt meget store vanskeligheter for norsk eksport til Østerrike. Det synes endog som om situasjonen når som helst kan utvikle sig derhen at den norske eksport helt blir stanset.

Således som forholdene ligger an, har imidlertid Norge en meget sterk handelspolitisk stilling overfor Østerrike, idet Norge innfører langt mer fra Østerrike enn omvendt. Foreløpig har legasjonen i Wien etter bemyndigelse tilstillet den østerrikske regjering en verbalnote, hvori det gjøres oppmerksom på i hvilken grad håndhevelsen av de østerrikske valutabestemmelser har vanskeliggjort norsk eksport til Østerrike, hvorved den allerede før meget ugunstige handelsbalanse for Norge er blitt yderligere forverret. Det henstilles derfor inntrengende til den østerrikske regjering å utvirke at de østerrikske importører av de viktigere norske eksportvarer blir tildelt tilstrekkelig valuta til oprettholdelsen av den normale eksport. Videre uttales i noten at den norske regjering gjerne ser at det forhandles mellom de to lands nasjonalbanker om istandbringelse av et valutaclearingssystem mellom landene. Forutsetningen herfor må imidlertid være at den østerrikske regjering i påvente av sådanne forhandlings avslutning stiller tilstrekkelig valuta til disposisjon for importen fra Norge. I motsatt fall vil den norske regjering straks måtte ta opp spørsmålet om å gå til motforholdsregler med hensyn til import til Norge av østerrikske varer.

I en verbalnote av 11 februar d.å. svarer det østerrikske utenriksministerium at den østerrikske nasjonalbank er rede til å treffe sådanne forføyninger som er egnet til å sikre en uforstyrret fortsettelse av de normale handelsforbindelser. Den ber om å få sig tilstillet en oppgave over norske firmaers schilling-tilgodehavender tillikemed navnene på de østerrikske representanter for de norske firmaer. Nasjonalbanken vil derpå tre i forbindelse med de interesserte for å finne en tilfredsstillende løsning. Handelsdepartementet arbeider med utarbeidelsen av den begjærte oppgave.

Valutarestriksjoner i Ungarn.

I Ungarn blev det, på samme måte som i Østerrike, i løpet av høsten 1931 vedtatt bestemmelser hvorved utførsel av valuta eller deviser blev gjort avhengig av spesiell tillatelse fra den ungarnske nasjonalbank. I en rekke tilfelle har norske eksportører

ikke kunnet få utbetalt sine tilgodehavender i Ungarn, idet beløpene i medhold av de nevnte bestemmelser er blitt nektet utført. Heller ikke ved å la beløpet foreløbig innsette i en ungarsk bank har fordringshaverne kunnet være sikre, idet banken ikke har adgang til å nekte beløpets tilbakebetaling til vedkommende ungarske debitor dersom utførselstillatelse nektes.

Da Norge har en meget gunstig handelsbalanse overfor Ungarn vil det neppe lønne sig fra norsk side å la det komme til yderligheter eller til brudd av handelsforbindelsene. Man inntar foreløbig det standpunkt mest mulig å søke oprettholdt det venskapelige forhold. For de enkelte tilfelle av nektelse av valuta, blir der gjennom legasjonen i Budapest rettet henvendelse til den ungarske regjering om å anbefale vedkommende valutamyndigheter å stille sig imøtekommende overfor andragender om tillatelse til utførsel av vedkommende norske kreditors tilgodehavende.

De norske hermetikfabrikker som har ganske store tilgodehavender innestående i ungarske banker som de ikke kan få overført til Norge, vil nu på foranledning av legasjonen i Budapest gjennom sin landsforening la utarbeide en samlet oversikt over de innefrosne midler. Så snart denne foreligger, er det meningen at legasjonen skal ta saken op med det ungarske utenriksministerium på en bred basis.

Departementet har undersøkt ved henvendelse til Vinmonopolet og Kornmonopolet, om det vilde være mulig ved disse institusjoners hjelp å opnå valuta til frigivelse av de norske eksportørers tilgodehavender. De har imidlertid begge meddelt at de ikke foretar innkjøp av betydning i Ungarn.

Reliefgjelden og Hoover-moratoriet.

Denne sak vil bli gjenstand for en særskilt proposisjon til Stortinget, hvorfor jeg idag bare skal omtale den ganske kort.

Den 20 juni 1931 foreslo president Hoover et års utsettelse fra 1 juli 1931 med betaling av renter og avdrag vedkommende "all intergovernmental debts, reparations and reliefdebts". Forslaget omfattet ikke "obligations of governments held by private parties". Forslaget er siden blitt vedtatt av kongressen.

Spørsmålet om Norges stilling til moratoriet for reliefgjelden blev drøftet med sendemann Vogt og sendemann Ditleff. Ved disse meningsutvekslinger og ved et nøie studium av spørsmålet, samt ved orienteringer fra legasjonen i London kom regjeringen til den opfatning at Norge her ikke kunde skille sig ut. Den økonomiske og finansielle solidaritet, som det Hooverske forslag gir uttrykk for, vilde sannsynligvis ansees for brutt av oss, hvis vi på det område, hvor vi kan vise vår tilslutning - i reliefgjeldsspørsmålet - unddrog oss. Regjeringen var fullt opmerksom på det alvorlige offer, som vårt statsbudgett nettop i dette særlig vanskelige år blir pålagt ved å måtte undvære den inntekt, som tilflyter oss ved renter og avdrag på reliefgjelden. Men efter regjeringens mening vilde Norge internasjonalt sett komme i en uheldig særstilling ved ikke å yde dette offer, som jo skulde bety en utsettelse, ikke eftergivelse.

Regjeringen bemyndiget derfor vår representant i hjelpekredittkomiteen til å meddele at Norge, under forutsetning av Stortingets samtykke og av tilslutning fra samtlige

kreditorstater, var villig til å tiltre forslaget om et års utsettelse med betaling av renter og avdrag ifølge reliefbonds. Utsettelsen gjaldt dog bare den norske stats tilgodehavender og ikke privatpersoners som regjeringen ikke råder over.

Til undgåelse av enhver mulighet for fremtidig misforståelse anmodet departementet legasjonen i Warszawa om å gjøre vedkommende myndigheter oppmerksom på at Polens gjeld til private norske firmaer A/S Vårsildsyndikatet av 1920 og A/S Storsildsyndikatet av 1920 ikke berørtes av Norges tilslutning til moratoriet, som kun gjaldt regjeringens fordringer. Undtatt fra moratoriet var likeledes statens forpliktelse til å betale visse mellemmenn provisjon av de polske innbetalinger. Den polske regjering har foreløbig avslått å akseptere disse forbehold, idet den hevder at hvad reliefgjelden angår er private kreditorer så vel formelt som reelt ukjent, idet ved konverteringen av reliefgjelden i 1924 lyder nu alle reliefbonds - således også sildesyndikatenes - på vedkommende regjeringers navn. Og efter obligasjonenes tekst er som foran nevnt Polen forpliktet til å sørge for at alle dets kreditorer blir behandlet på like fot.

Da forhandlingene ennu ikke har ført til noget resultat, har Finansdepartementet uttalt at det akter å foreslå for Stortinget, at Norge ikke tiltre Hoover-moratoriet, forsåvidt Polen angår. Utenriksdepartementet har derefter nylig meddelt legasjonen i Warszawa, at den norske regjering som en følge av alle de vanskeligheter Polen har reist i denne sak, vil foreslå for Stortinget at Norge ikke tiltre Hoover-moratoriet forsåvidt Polen angår. Legasjonen er blitt bemyndiget til å meddele dette til den polske regjering, hvis eventuelle svar nu imøtesees. En lignende meddelelse er blitt sendt den internasjonale relief-komité gjennom legasjonen i London.

Da man fra norsk side anså det for ubillig at reliefgjelden blev medtatt i Hoovers moratorium - og da Norges stilling i tilfelle av at moratoriet dette år skulde bli gjentatt eller utvidet vilde bli særlig vanskelig -, blev sendemann Bachke bemyndiget til ved henvendelse til de amerikanske myndigheter å søke opnådd tilsagn om at reliefgjelden på grunn av dens særegne karakter holdes utenfor, om Hoovers forslag skulde bli gjentatt eller utvidet i år. Sendemannen innberetter at efter de undersøkelser han har foretatt synes det lite sannsynlig at den amerikanske regjering vil fremsette forslag om en gjentagelse eller utvidelse av moratoriet.

Storbritannias tollpolitikk.

Efter utfallet av de britiske parlamentsvalg var det klart at England vilde forlate det gamle frihandelsprinsipp og til en viss grad gå over til proteksjonisme. Ved en lov som blev vedtatt den 20 november 1931 ble Board of Trade bemyndiget til å dekretere toll på helt eller vesentlig fabrikkerte varer forutsatt at disse varer innførtes i abnorme kvanta. I kraft av denne lov ila Board of Trade fra 25 november en rekke varer, deriblandt pakkpapir, 50 pct. toll. Efter konferanse med vedkommende næringsorganisasjon som fremla statistikk hvorefter Norges eksport av pakkpapir til Storbritannia ikke kunde betegnes som abnorm, blev legasjonen i London bemyndiget til å gjøre forestillinger i saken og søke tollsatsen ophevet eller endret. Henvendelsen førte ikke frem, idet det viste sig at Storbritannias samlede import av pakkpapir hadde vært usedvanlig

stor. Samtidig med sendemann Vogts henvendelse og i forståelse med ham gjorde også den svenske og den finske minister forestillinger i anledning pakkpapirtollen. Board of Trade har siden innført nye tollsatser for en rekke andre varer. Disse er imidlertid for øieblikket uten vesentlig interesse for Norge.

Spørsmålet om hvordan arbeidet bør legges an for best mulig å vareta våre store eksportinteresser på Storbritannia i anledning av den kommende generelle tolltariff har vært inngående behandlet av legasjonen i London i flere innberetninger. Etter sendemann Vogts opfatning vil det ikke være mulig for noget fremmed land i den nærmeste fremtid å treffe en ordning med England om innbyrdes tollpolitikk. De tollsatser som hittil er innført er å betrakte som midlertidige kriseforanstillinger. Forhandlinger vil først kunne innledes når situasjonen har avklaret sig og parlamentet har vedtatt hovedlinjene i landets fremtidige fiskale politikk. Hertil kommer hensynet til koloniene. Den britiske regjering har avgitt en forsikring i parlamentet om at en ikke vil treffe nogen avtaler med fremmede land som kunde stå hindrende i veien for fremtidige ordninger med det britiske rike. Det vil således først efter rikskonferansen i Ottawa i juli måned i år at den britiske regjering vil være istand til for alvor å ta op til behandling spørsmålet om revisjonen av dets handelsforbindelser med fremmede land.

Efter sendemann Vogts opfatning vil det ikke nytte å sende nogen deputasjoner over til London til bearbeidelse av stemningen. Han har i en samtale med handelsminister Runciman overrakt ham en samlet fremstilling av vårt handelssamkvem med Storbritannia i hvilken vi fremholder grunnene hvorfor tollpålegg kun sparsomt bør anvendes overfor Norge. Endelig bør de norske eksportører foranledige sine kunder i Storbritannia til å innlevere fremstillinger til Board of Trade hvori de engelske forbrukeres interesser saklig fremholdes med korrekte og overbevisende argumenter og tall, idet man stadig må ha for øie at det vil være Englands og det britiske rikets finansielle og økonomiske interesser og dem alene som vil bestemme myndighetenes holdning.

Med hensyn til spørsmålet om samarbeid med andre land under de kommende forhandlinger har sendemann Vogt fremholdt at vår stilling er såpass sterk at der ikke skulde være nogen særlig grunn til å gjøre felles sak med andre. Regjeringen er prinsipielt enig med sendemann Vogt heri; dog vil der naturligvis kunne inntreffe forhold eller begivenheter som vil gjøre det ønskelig å samarbeide med enten de andre skandinaviske land eller Oslokonvensjonens makter også i disse spørsmål.

Den 1 mars 1932 trådte som bekjent den generelle engelske toll på 10 pct. i kraft. En rekke norske varer er blitt rammet. Professor Wedervang, der er formann i den av Handelsdepartementet nedsatte krisekomité, reiste nylig over til London med den av krisekomiteen utarbeidede saksfremstilling vedrørende det hele handelsforhold mellom Norge og England. Professor Wedervang vilde personlig konferere med sendemann Vogt. Der er fra flere næringsorganisasjoner blitt rettet henvendelse til Utenriksdepartementet om nedsettelse av en allsidig sammensatt komité, som skulde opta til drøftelse hele vår handelspolitikk og de linjer som burde følges. Utenriksdepartementet har foreløbig svart disse organisasjoner, at det vilde ta standpunkt til nedsettelse av en sådan komité, når det hadde mottatt og studert saksfremstillingen fra

Handelsdepartementets krisekomité. Legasjonen i London er nettop blitt bemyndiget til å opta særskilte forhandlinger med England angående en reduksjon av 50 pct.s tollen på pakkpapir og greaseproof. Denne toll er kun gjort gjeldende til 1 mai 1932 og har intet med den almindelige tollsats å gjøre.

De norsk-franske handelsforbindelser.

Som bekjent har Frankrike i den senere tid utferdiget en rekke restriksjoner mot fremmede varer. Disse restriksjoner har også rammet en rekke norske eksportprodukter.

Restriksjonene er dels tollforhøielser, kontingenteringsbestemmelser, licensbestemmelser og bestemmelser om ekstråvgift for land hvis valuta er depresiert. For Norge er denne avgift ansatt til 15 pct.

Tollbestemmelsene har rammet bl.a. forskjellige slags fisk, fiskeprodukter, hermetikk, papir og cellulose.

Kontingenteringsbestemmelsene har rammet fisk og hermetikk og trelast. Og bestemmelser om licens har rammet bl.a. kvelstoffprodukter. Man har fra fransk side vært uvillig til å gi licens for kalksalpeter.

Den norske regjering har gjennom legasjonen i Paris meddelt den franske regjering at de restriksjoner som fra den franske regjerings side er foretatt overfor norske eksportartikler både ved nevnte ekstråvgift, tollforhøielser på viktige norske eksportartikler og importrestriksjoner, har forrykket det grunnlag hvorpå de gjeldende handelsavtaler er sluttet og har den norske regjering foreslått overfor den franske regjering at man åpner forhandlinger for å bedre forholdene i de to lands gjensidige handelsforbindelser.

Man erklærte sig fra fransk side villig til sådanne forhandlinger.

Forhandlingene har fra norsk side vært ledet av fhv. statsminister Lykke med bistand av konsul Christopher Smith.

Norsk Hydro har også samtidig hatt en representant i Paris.

Man har fra fransk side erklært sig villig til å underkaste spørsmålet om den forannevnte 15 pct. depreciasjonsavgift en nærmere undersøkelse og således at man eventuelt kan være villig til å opheve eller nedsette denne hvis der kan fremskaffes dertil tilfredsstillende statistiske opgaver vedrørende de norske produksjonsomkostninger for vedkommende varer. Handelsdepartementet arbeider for tiden med fremskaffelse av sådanne opgaver for våre viktigste eksportartikler.

Man har fra fransk side gått med på å overføre 300 tonn fersk fisk fra kontingenten for april-juni til kontingenten for januar-mars samt overførsel av 500 tonn salt sild fra kvartalet januar-mars til juli-september.

Videre har man gått med på å forhøie kontingenten for hermetikk for neste kvartal.

Med hensyn til Norsk Hydros produkter er der avsluttet en kontrakt om levering av 15 000 tonn natronsalpeter og pågår der forhandlinger om levering av kalksalpeter.

Belgiske bestemmelser angående import av kvelstoffprodukter.

Den 17 august 1931 bestemte den belgiske regjering at innførsel av kvelstoffprodukter til Belgien skal gjøres betinget av licens. Utenriksdepartementet gjorde derefter gjennom legasjonen i Bryssel henvendelse til de belgiske myndigheter for å opnå licens for import til Belgien av 30 000 tonn kalksalpeter og 3 000 tonn kalkammoniumsulpeter.

I note av 28 oktober har det belgiske utenriksministerium meddelt at andragendet er innvilget.

Den kanadiske valutadumpingavgift.

Ved en forordning av 28 september ifjor innførte den kanadiske regjering en valutadumpingavgift som - forutsatt at det dreier sig om varer som også fremstilles i Kanada - skal pålegges varer som innføres til Kanada fra land med depresierte valuta. Avgiften utregnes som forskjellen mellom den av guvernøren fastsatte standardkurs for den depresierte valuta og den faktisk foreliggende kurs ved fakturaens utstedelse. Ved en proklamasjon av 21 oktober blev standardkursen for norske kroner fastsatt til 26,80 dollar pr. 100 kr. lik pari kurs. Den engelske valuta blev oprinnelig fastsatt slik at 1 pund sterling = 4,86 2/3 dollars, hvilket er pari under normale forhold. Siden er standardkursen for pund nedsatt til 4,40 dollars, slik at britiske varer faktisk undgår valutadumpingavgiften. Nedsettelsen fant sted ut fra den begrunnelse at da England gikk fra gullet steg leveomkostningene.

Da efter regjeringens mening valutadumpingavgiften, hvorefter norske varer avkreves en større toll enn varer fra land som ikke har forlatt gullstandard, uten tvil står i strid med vår traktatmessige rett på mestbegunstig behandling, er generalkonsulatet i Montreal bemyndiget til å gjøre forestillinger overfor den kanadiske regjering i saken. Samtidig er generalkonsulatet blitt anmodet om å gjøre oppmerksom på den gunstigere behandling med hensyn til beregningen av avgiften som britiske varer nyter godt av og søke utvirket en lignende beregningsmåte for norske varer.

I slutten av februar måned hadde generalkonsul Bryn en samtale med statsminister Bennett, hvori han gjorde oppmerksom på de store vanskeligheter som valutadumping-tillegget i tollene skapte for eksporten av norske sardiner til Kanada. Statsministeren lovte personlig å ta sig av saken. Han har pålagt tolladministrasjonen å tilveiebringe en statistikk over importen fra Norge fra 1 oktober av, for at man kunde se, hvorvidt den var blitt påvirket av valutatillegget. Han skulde siden komme tilbake til saken.

Den altoverveiende del av vår eksport til Kanada består av hermetikk.

Nogen protest mot valutadumping-avgiften er hittil ikke blitt fremsatt bl.a. fordi man fra norsk side har vært engstelig for en opsigelse av traktaten og vanskeligheten med siden å opnå mestbegunstigelse for vår skibsfart.

Jeg kommer så til

Folkeforbundsarbeidet.

Siden jeg i mai f.å. tiltrådte som utenriksminister er der avholdt 3 rådsmøter og 2 forsamlinger.

Hvad angår Folkeforbundets ordinære forsamling siste høst vil jeg henwise til den St.medd. som på vanlig vis vil bli avgitt når alle delegertes rapporter er innkommet.

Med hensyn til Folkeforbundsarbeidet for øvrig er interessen i en alt overveiende grad kommet til å samle sig om den japansk-kinesiske konflikt og nedrustningskonferansen.

Den japansk-kinesiske konflikt er blitt behandlet på det 65. rådsmøte som fant sted i september-oktober i Genf og i november i Paris, på det 66. rådsmøte i Genf i januar-februar, samt endelig på den ekstraordinære Folkeforbundsforamling som efter anmodning fra kinesisk side blev sammenkalt 3 mars og som først i disse dager midlertidig er trådt fra hinannen. Behandlingen av saken, som oprinnelig fra kinesisk side var bragt inn under henvisning til Folkeforbundspaktens art. 11, hvorefter rådet har en meglende virksomhet, har vist sig i særlig grad vanskelig. Oplysninger om de faktiske forhold kunde bare skaffes til veie i mindre grad og særdeles langsomt og de uklare traktatforhold mellem Kina og Japan vedrørende Mansjuriet samt Kinas mangel på evne til å oprettholde ro og orden i landet, gjorde saken særlig innviklet.

Under den meste del av sakens behandling i oktober- november blev rådet presidert av utenriksminister Briand, hvis bortgang i disse dager alle de som det internasjonale samarbeid ligger på hjertet i så høi grad beklager. Han var jo som en inkarnasjon av fredens idé, og man kan trygt si at han, allerede nedbrutt av sykdom, la sine siste krefter i arbeidet for å løse konflikten; hans uttrettelige arbeid og tålmodighet forhindret at konflikten i dens første kritiske periode utviklet sig til en virkelig krig.

Som før nevnt måtte rådets virksomhet i løpet av de første måneder bli av meglende natur i henhold til selve den bestemmelse i pakten hvorefter Kina hadde innbragt saken for rådet. Og det samme måtte bli tilfelle også efterat Kina i begynnelsen av februar d.å. da konflikten fikk et stadig større omfang og også blev utvidet til området omkring Shanghai, forlangte saken behandlet også efter § 15 i Folkeforbundspakten, inntil de opplysninger, som efter denne artikkel uopholdelig skal innhentes og partenes innlegg i saken forelå. Under hele denne fase av sakens behandling har det vært så vel de andre rådsregjeringers som også den norske regjeringens opfatning at man måtte gå frem efter linjer som man kunde håpe vilde kunne føre til en minnelig overenskomst mellem partene. Efterat det imidlertid hadde vist sig at dette ikke førte frem og efterat konflikten efter Kinas ønske var blitt overført fra rådet til en ekstraordinær forsamling av alle Folkeforbundsstater, som trådte sammen 3 ds., fant regjeringen at tiden var inne til å avgi en bestemt uttalelse angående dens syn på saken. Under nevnte forsamlingsmøte hvor jeg sammen med sendemann Colban og byråchef Andvord representerte Norge, og hvor man som et første skritt opnådde å få istand en våbenstilstand, avgav jeg som første taler under generaldebatten et innlegg hvorunder jeg fremholdt grunnene til, at det hittil hadde vært ad meglings vei, at man hadde forsøkt å nå til et resultat. Meglingen måtte selvfølgelig fremdeles fortsette, men tiden var nu inne til at Folkeforbundet tok bestemte skritt til å få stanset fiendtlighetene for godt og forberedt konfliktens løsning i sin helhet. Det måtte ikke glemmes at overtredelsen av de prinsipper det her gjaldt, vilde kunne få

uoverskuelige konsekvenser for Folkeforbundet. Den norske regjering var derfor av den opfatning at forsamling eller råd nu overfor partene måtte stille bestemt formulerte krav om de disposisjoner som må ansees nødvendige til undgåelse av at yderligere krigshandlinger foretas og at Folkeforbundet dersom den ene eller annen av partene ikke godtok og respekterte disse krav, tok de egnede forholdsregler som pakten forutsetter.

Jeg forbeholdt mig efter å ha hørt diskusjonen å fremsette resolusjonsforslag i den retning.

Efterat så godt som alle land i mer og mindre bestemte ordelag hadde avgitt erklæring i samme retning, vedtok forsamlingen den 12 mars en resolusjon, hvori den innskjerpet overholdelsen av traktatene og Folkeforbundsmedlemmenes plikt til å respektere og verne om et hvert lands territoriale integritet og politiske uavhengighet samt forpliktelsen til å henskyte enhver konflikt til fredelig behandling. Samtidig gjorde forsamlingen til sine, forskjellige av rådets resolusjoner i saken og erklærte under henvisning til Folkeforbundspakten og Kellog-pakten at intet medlem av Folkeforbundet kunde anerkjenne en situasjon, traktat eller overenskomst som var opstått ved hjelp av midler i strid med Folkeforbundspakten. Endelig erklærte forsamlingen at det vilde være i strid med paktens ånd dersom den japansk-kinesiske konflikt skulde løses under militært press. Under henvisning til de forskjellige rådsresolusjoner besluttet den å nedsette en komité på 19 medlemmer, bestående av medlemmene av rådet undtagen partene samt 7 andre land. Komiteen fikk følgende mandat:

1. Hurtigst mulig å avgi rapport angående fiendtlighetenes ophør og de japanske troppers tilbaketrekning.
2. Å følge gjennomførelsen av rådsresolusjonene av 30 september og 10 desember f.å.
3. Å utarbeide forslag til overenskomst som kan bli forelagt forsamlingen for å lette en ordning av konflikten efter paktens art. 15,3 og
4. om nødvendig å foreslå forsamlingen å innhente en uttalelse fra den internasjonale domstol i sakens anledning.

Nevnte komité, hvorpå altså Norge er medlem, vil tre sammen straks over påske og gå i gang med ovennevnte arbeid. Det tør være å håpe den kraftige verdensopinion som har kommet til uttrykk under forsamlingen, må få til følge at den ulykkelige og vanskelige konflikt i Østen litt efter litt kan bli bragt til sin endelige løsning.

Det bør i denne forbindelse ikke glemmes, at Norge, som et lite og militært svakt land, har den største interesse i at Folkeforbundets kraft og myndighet opprettholdes, således at det kan forhindre overgrep fra de sterkere staters side mot de svake og relativt ubeskyttede.

Ved siden av Japan-Kina-konflikten er det først og fremst nedrustningskonferansen som har samlet interessen om sig i Genf. Hvad angår konferansens utvikling inntil idag kan meddeles følgende:

Nedrustningskonferansen.

Instruks for Norges delegasjon blev utferdiget ved kgl. resolusjon av 15 januar 1932. Regjeringen hadde på forhånd trådt i forbindelse med Stortingets utvidede utenriks- og

konstitusjonskomité, og instruksens var i alt vesentlig overensstemmende med et av denne komité utarbeidet utkast. Det bør dog nevnes, at komiteens medlemmer Hornsrud, Nygaardsvold og Støstad ønsket tilføid i protokollen fra møtet, at de under henvisning til det norske arbeiderpartis prinsipielle syn på de militære rustninger fant at delegasjonen burde reise kravet om hel og full internasjonal avrustning og stemme for forslag som tok sikte på hel eller delvis avrustning.

Instruksens almindelige bestemmelser er følgende:

1. Som en naturlig fortsettelse av den freds- og voldgiftspolitik som Norge har ført i den siste menneskealder og arbeidet for under hele sin deltagelse i Folkeforbundet, og i overensstemmelse med den forpliktelse alle forbundets medlemmer har påtatt sig efter Paktens artikkel 8, må det bli den norske delegasjons hovedoppgave å søke å bidra sitt til at konferansen kan nå til størst mulige positive resultater som et første skritt på veien mot endelig sikring av verdensfreden ved internasjonal avrustning.

I denne forbindelse må det dog fremholdes at skal freden bli sikker og varig, må en økonomisk nedrustning gå hånd i hånd med den militære.

2. Idet der henvises til den militære nedrustning som har funnet sted i Norge efter verdenskrigen og til de forslag til yderligere nedsettelse av militærutgiftene som foreligger, skal delegasjonen understreke, at Norge for sitt vedkommende alltid vil være villig til å ta de konsekvenser som følger av almindelig internasjonal nedrustning.
3. Delegasjonen skal søke samarbeid med andre delegasjoner som må antas å dele Norges prinsipielle opfatning, med det for øie å øke styrken av arbeidet for et positivt resultat av konferansen.

Nedrustningskonferansen åpnedes i Genève 2 februar 1932.

Praktisk talt alle verdens nasjoner avgav møte.

Konferansen begynte sitt arbeid under lite gunstige omstendigheter. Den gjensidige mellempolitiske tillit og evnen og viljen til samarbeid - grunnbetingelsene for en gjennomført nedrustning - har siden krigens år neppe nogensinne vært utsatt for en hårdere påkjenning enn nu, politisk, finansielt og økonomisk. Den østasiatiske konflikt bidrar til å gjøre stillingen vanskelig.

De første uker av konferansen har imidlertid i nogen grad gitt oss rett til et lysere syn. Ingen av de delegerte, som har tatt ordet under den almindelige debatt, har uttalt sig på en måte, som skulde gjøre det fortsatte arbeid umulig. Tvert om, man har kunnet spore en almindelig vilje til, tross all meningsulikheter, å nå et positivt resultat.

Det er ennu for tidlig å si noget bestemt om, hvordan konferansen videre vil forløpe. Den har hittil ennu ikke rukket lenger enn til å utarbeide sitt foreløbige arbeidsprogram og til å opnevne de kommisjoner, som skal behandle de enkelte grupper av spørsmål. Men man må kunne håpe, at selve den ting, at verden må ha fred og at de nærmest interesserte regjeringer er sig dette bevisst, vil fremtvinge et resultat, som sikkert ikke vil gi verden alt hvad den lenges efter, men som iallfall vil kunne sette en bom for den ødeleggende kapprustning og være et første og avgjørende skritt henimot en mer fullkommen nedrustning.

Foruten de to ovennevnte store saker av prinsipal betydning har Folkeforbundet naturligvis som alltid behandlet en hel rekke andre spørsmål av viktighet. Men disse er som før nevnt trådt noget mer i bakgrunnen. Det vilde ikke være mulig her å komme inn på den lange rekke av spørsmål, i hvis behandling Norge som medlem av rådet har deltatt.

Såvel under rådsmøtet i mai som september f.å. knyttet interessen sig i overveiende grad til saken angående den påtenkte tysk-østerrikske tollunion. Det viste sig den gang i hvilken grad Folkeforbundet har evne til å finne utvei, når betydelige internasjonale vanskeligheter reiser sig. Det brennende og høist ømtålige spørsmål blev behandlet i en atmosfære av ro og det blev efter britisk forslag besluttet å innhente uttalelse fra den internasjonale domstol i Haag angående den rettslige side av spørsmålet, før rådet tok standpunkt til dette. Da denne uttalelse forelå til september-møtet og, om enn betinget, gikk planen imot, blev saken trukket tilbake fra rådets behandling.

Av betydelige saker hvor Norge har vært rapportør kan nevnes ordningen av en landbrukskredittorganisasjon. Da saken ikke vil få direkte interesse for oss, men nærmest være til nytte for landbruksstatene i Mellem- og Sydøst-Europa, hvor man hittil kun har hatt et meget lite utviklet landbrukskredittsystem, har regjeringen ikke funnet grunn til fra norsk side å undertegne den konvensjon som er blitt vedtatt.

Dessuten er Norge i rådet permanent rapportør for finanskomiteens viktige rapporter. Som bekjent er direktør Rygg i Norges bank nu medlem av finanskomiteen efter den svenske direktør Wallenberg, hvor han har deltatt i arbeidet så vel med hensyn til utarbeidelse av planer for den ovennevnte landbrukskredittorganisasjon, som med hensyn til rekonstruering av pengevesenet i forskjellige sydøsteuropéiske stater.

Endelig har vi vært rapportør for saken vedrørende de finske krav mot England i anledning av rekvisjon av skib under krigen.

En viktig sak som rådet har behandlet er innstillingen fra komiteen til utarbeidelse av et forslag om en konvensjon om å styrke midlene til å hindre krig. I nevnte komité var dr. Lange Norges representant og fikk der det ærefulle hverv å være komiteens rapportør. Saken blev behandlet på Folkeforbundsforsamlingen i høst og konvensjonen undertegnet bl.a. av Norge.

Et stort spørsmål som forelå til behandling på januarmøtet var anerkjennelsen av Irak som selvstendig stat.

Under rådsmøtet i mai refererte Henderson som den gang var formann, det oprop som var utsendt angående innsamlingen av penger til et Nansen-fond til fortsettelse og avsluttelse av Nansens arbeid med flyktingene. Han hyldet i den forbindelse i varme ord Nansens minne. Jeg bragte fra norsk side en takk for hvad der således var uttalt om Nansen og gav min tilslutning til opropet som var blitt undertegnet av min formann, statsminister Mowinckel.

Ved sin deltagelse i rådsarbeidet har Norge også hatt et meget omfattende arbeid med minoritetssakene, særlig da de tre-mannskomiteer som avgjør hvorvidt minoritetsklagen skal komme frem for rådet. Flere betydningsfulle minoritetssaker er i vinterens løp blitt sluttbehandlet av rådet, f.eks. klagen over de polske valg i Øverslesien samt klagen fra de ukrainske minoriteter.

Arbeidet med disse og en hel rekke andre

Folkeforbundssaker har i betydelig grad lagt beslag på Utenriksdepartementets tid og foranlediget mitt nærvær i Genf. De ulykkelige omstendigheter i forbindelse med statsminister Kolstads sykdom og bortgang forhindret meg imidlertid fra å være til stede under rådsmøtene og nedrustningskonferansens første tid på et tidspunkt det vilde ha vært særlig ønskelig for Norges utenriksminister å være i Genève. Hermed er der intet å gjøre, men jeg er helt klar over at det iallfall den tid Norge sitter i rådet vil være nødvendig for Norges utenriksminister, i likhet med hvad der er tilfelle med utenriksministeren fra de øvrige rådsstater, i størst mulig utstrekning å opholde sig i Genf under møtene der.

Europakomiteen.

Så vel i forbindelse med rådsmøtet i mai som forsamlingen i september holdt Europakomiteen møter. Man behandlet fortrinsvis den økonomiske internasjonale krisesituasjon og et fra fransk side utarbeidet omfattende program til avhjelp av krisen. Dette gikk bl.a. ut på en ordning med hensyn til preferansebehandling for korn fra Donaulandene, en ordning med hensyn til preferanse for visse viktige industrivarer samt en støtteaksjon for Østerrike. Så vel disse forslag som andre proposisjoner med hensyn til arbeidsløshet, forskjellige andre landbruksspørsmål samt forslag fra belgisk og svensk side om å legge Oslo-konvensjonens prinsipper til grunn for en stor internasjonal overenskomst, blev avgitt til behandling av forskjellige underkomiteer. Resultatet av disse komiteers arbeid blev behandlet på høstmøtet, men under trykket av den stadig mer omfattende krise har utilstrekkeligheten av de foreslåtte hjelpemidler gjort sig gjeldende og i ikke liten grad foranlediget at de utarbeidede planer er blitt stillet i bero.

Oslokonvensjonen.

Som det vil være bekjent er Oslokonvensjonen blitt ratifisert av alle de tilsluttede stater og er dermed trådt definitivt i kraft. Allerede før ikrafttredelsen har imidlertid de tilknyttede land overholdt dens bestemmelser og gjort de foreskrevne varsler før de satte tollforhøielser i kraft. Det er blitt holdt flere møter så vel mellom de tilknyttede lands utenriksministre i Genf som mellom særlig utsendte eksperter, som har drøftet saker av interesse for landene særlig under den nuværende krisesituasjon. Det har dessverre ikke kunnet undgås at de tilknyttede land under de bestående vanskeligheter på det handelspolitiske område er blitt nødsaget til å treffe forholdsregler som i nogen grad har virket hemmende på den gjensidige vareutveksling. Det synes imidlertid her fra alle hold å være vist den største hensynsfullhet og det er grunn til å mene at man nettopp under den økonomiske krigstilstand hvorunder man nu lever, bør søke å holde sammen med land med stort sett det samme syn og bygge videre på det gode grunnlag som allerede er lagt for et samarbeid.

Ministermøtet i Kjøbenhavn.

I dagene 6 og 7 januar d.å. blev der i Kjøbenhavn avholdt er møte mellom de skandiaviske lands utenriksministre. Man

konstaterte herunder et i betydelig grad ensartet syn på den nuværende krisesituasjon.

Jeg gav på møtet en redegjørelse for de nærmere omstendigheter i forbindelse med den henvendelse som fra norsk side er blitt gjort i England i anledning av valutaspørsmålet.

Foruten ovennevnte spørsmål behandlet man aktuelle tollspørsmål, idet de tre utenriksministre gav en redegjørelse for den tollpolitiske situasjon i sine respektive land. Utenriksminister Ramel meddelte at Sverige ved de tollforhøielser som av fiskale grunner vil bli nødvendige, hadde tatt alt mulig hensyn til Norge og Danmark og uttrykte håpet om tilsvarende hensyntagen fra disse lands side. Jeg redegjorde for det tollpålegg av rent fiskal natur som den norske regjering vilde være nødsaget til å komme med for å få budgettet balansert. Meddelelse herom hadde allerede på forhånd vært gitt konfidentielt til de til Oslokonvensjonen knyttede land, hvorav Sverige og Danmark hadde gjort gjeldende at de vilde sette pris på å få konferere angående visse satser som burde undtas fra forhøielsen eller i hvert fall lempes på av hensyn til vedkommende lands interesser. Såvel ved mottagelsen av nevnte henvendelser som under møtet i Kjøbenhavn gjorde jeg oppmerksom på at det på grunn av den fremskredne tid ikke vilde være anledning til å gjøre sådanne undtagelser nu, men at den norske regjering vilde være villig til før den nye tollproposisjon trer i kraft 1 juli, å overveie i hvilken grad det måtte være mulig å ta hensyn til de ønskemål som fra dansk og svensk side måtte fremkomme i så henseende.

Den danske utenriksminister Munch meddelte at man i Danmark hadde foretatt visse mindre tollforhøielser som ikke berørte Norge eller Sverige. Yderligere tollforhøielser var det for tiden ikke tale om.

Man blev derpå enig om at der i de tre land skulde utpekes en særlig embedsmann i hvert utenriksministerium, som spesielt skulde følge de handelspolitiske saker av felles interesse og, når dette var nødvendig, tre i direkte forbindelse for å drøfte tollspørsmål. Det var forutsetningen at denne ordning også skulde utstrekkes til å gjelde Holland og Belgia og at man kunde ta standpunkt hertil når samtlige lands utenriksministre møttes under nedrustningskonferansen. Det var i det hele tatt enighet om at samarbeid mellom de stater som var knyttet til Oslokonvensjonen - særlig med hensyn til den handelspolitiske utvikling - var av stor verdi.

På ministermøtet i Kjøbenhavn behandlet vi dessuten spørsmål i forbindelse med Folkeforbundet og den økonomiske politikk der.

Jeg finner ikke å kunne avslutte denne redegjørelse for enkelte utenrikspolitiske forhold uten å understreke at de handelspolitiske og utenrikspolitiske spørsmål er kommet i forgrunnen i en uanet grad. Det nytter ikke å fordype sig i refleksjoner over hvor urasjonell utviklingen synes å være på mange punkter. Et lite land som vårt kan allikevel ikke dirigere retningen. Vi har vært nødt til og vil nok også i fremtiden være nødt til å treffe forskjellige foranstaltninger for å forsvare oss, men det er det økonomiske samspill mellom statene, det økonomiske samarbeid mellom folkene, ikke den økonomiske isolasjon, som fører verden fremover.

I den offentlige diskusjon er forholdet til England i den senere tid kommet sterkt i forgrunnen. Der har vært tale om

preferanseavtaler, der har visst også vært brukt uttrykk som at vi skulde forsøke å komme innenfor ringen av Imperial Preference. Spørsmålet må tas op og bearbeides; arbeidet i så henseende er i gang, men det er kanskje grunn til allerede på det nuværende tidspunkt å si fra at man ikke må spenne forventningene for høit. Det vil i og for sig være et overordentlig vidtgående skritt å forlate det prinsipp, som har ligget til grunn for vår traktatpolitikk inntil nu: hevdelsen av mestbegunstigelsesklausulen. Jeg vil ikke si, at det er helt utenkelig å foreta et sådant skritt. Man kunde f.eks. tenke sig en utvidelse av nabolandsklausulen i en retning som gjorde en viss preferanseavtale på et litt bredere grunnlag mulig, men skrittet til i prinsippet å gå over til preferanseavtaler er iallfall såpass alvorlig, at det må ofres en meget omhyggelig overveielse og et inngående studium av dets konsekvenser.²

Hambro: Jeg akter ikke å opta til nogen drøftelse den redegjørelse av utenriksministeren som vi nettop har hørt, fordi jeg går ut fra at denne redegjørelse efter vanlig praksis i de senere år vil bli trykt og omdelt som dokument og sendt Utenriks- og konstitusjonskomiteen. Men fordi denne redegjørelse er kommet så sent og fordi der er enkelte spørsmål som i høi grad har påtrengt sig utenrikskomiteens opmerksomhet, og som ikke er berørt i den, er jeg nødt til et par øieblikk å legge beslag på opmerksomheten ved å berøre disse aktuelle ting. Og jeg vil da begynne med å nevne forholdet til Russland. Vi har drøftet en handelsavtale, og vi har gitt en bemyndigelse i møte for åpne dører, uten at der har vært adgang til å legge frem en rekke av de punkter som gjør vårt forhold til Russland i øieblikket ømtålelig og gir rum for en rekke friksjoner, men spørsmål som det er nødvendig at Stortinget har sin opmerksomhet henvendt på. Jeg vil minne om en liten ting som gang på gang har beskjeftiget Stortingets opmerksomhet, - den vrangvilje der fra russisk side har vært vist likeoverfor visse krav om billighetserstatninger til norske borgere. Stortinget har jo også ved en tidligere leilighet bevilget et mindre beløp som forskudd på en slik erstatning, uten at man har kunnet komme nogen vei med Russland.

Jeg vil minne om den vrangvilje som har vært vist like overfor norske borgere som har vært fengslet uten nogen grunn i Russland, og som i måneder har vært satt fast under oprørende forhold uten at det har lykkedes engang å få et svar fra russisk side før efter en utallighet av henvendelser. Dette er jo mindre ting; men vi har i øieblikket en sak gående som ikke er ganske liten. Et russisk selskap har begynnt kuldrift på Svalbard og russerne har i strid med Svalbardtraktaten - efter meddelelser i avisene, som utenriksdepartementet ikke har kunnet bekrefte, men heller ikke avsvikke, idet Utenriksdepartementet har meddelt komiteen at det ikke kjenner annet til det enn det det har lest i "Morgenbladet" og i "Nationen" - anlagt en meteorologisk stasjon, efter utenriksdepartementets formodning en sterk trådløs stasjon, hvis virksomhet også er i strid med Svalbardoverenskomsten. Vi holder på å behandle Svalbardbudgettet. De nødvendige midler til dekning av administrasjonsutgiftene på Svalbard skaffes ved en

² Hit gjengitt etter trykt, hemmelig referat.

eksportavgift på alle kullgrubeselskaper der oppe, og efter Svalbardtraktaten er vi forpliktet til å behandle alle borgere av de forskjellige land, som har undertegnet Svalbardtraktaten, på like fot; og selvsagt kan vi ikke innrømme nogen, som ikke har undertegnet Svalbardtraktaten, fordele som signatarmaktene ikke har. Det russiske selskap, den herværende russiske legation, det russiske utenrikskommisariat gjennom legasjonen i Moskva har vært underrettet om den avgift som gjelder, og vet hvad den brukes til. Man har hittil ikke opnådd nogetsomhelst svar, det være sig fra legasjonen her eller fra utenrikskommisariatet om hvorledes de forholder sig til den avgift. Klagefristen som Svalbardloven forutsetter, er oversiddet. Der er intet betalt. Hvis man ikke kan bringe saken til en løsning, vil formentlig sysselmannen på Svalbard være nødt til å ta pant i grubene eller deres eiendomme for å dekke de avgifter som det er helt nødvendig å få innbetalt. I denne forbindelse tillater jeg mig å spørre og ber om at vi ethvert fall ved en senere anledning får et helt klart svar på det spørsmål: Har Russland anerkjent Svalbardtraktaten og inngått på dens forpliktelser, eller har Russland ikke gjort det? I 1924 uttalte den russiske regjering at den var villig til å inngå på Svalbardtraktatens betingelser og at den visstnok også var villig til å inntre som signatarmakt. Der blev, i ethvert fall av én av de eldre signatarmakter, De forenede Stater, reist formell innvending, fordi De forenede Staters regjering ikke hadde anerkjent den russiske regjering. Siden har der, såvidt vides, ikke vært gjort noget definitivt skritt det være sig fra norsk side eller fra russisk side, det hele er falt bort ved Amerikas opptreden dengang, og det er av temmelig stor betydning idag å vite, om forholdet er endelig regulert, eller om det ikke er det, og hvorledes det skal gåes frem rent praktisk overfor det russiske selskap som driver sin drift på Svalbard, og hvorledes den norske regjering akter å gå frem likeoverfor den station som russerne har opprettet i strid med Svalbardtraktaten, sett i lys av den uelskverdighet hvormed russerne opptreder likeoverfor norske borgere, det være sig i Kvitsjøen, farvandene ved Franz Josefs land eller hvorsomhelst ellers i de arktiske egne. Russerne er også begynt i år å nærme sig dele av Svalbardområdet, både Kvitøya og andre på en måte som er egnet ikke bare til å vekke oppmerksomhet, men å vekke uro, og som efter mitt skjønn gjør det nødvendig at vår legation i Moskva optrer med noget større fasthet enn den legation hittil har gjort, og med en noget sterkere markert aktiv interesse for de positive norske oppgaver den har å vareta.

Der er et annet forhold, som ikke berører de arktiske, men de antarktiske interesser, som er av ganske overordentlig viktighet idag og som ikke blev berørt i utenriksministerens redegjørelse. Den norske hvalfangstflåte ligger op, og om ikke Utenriksdepartementet er oppmerksom på betydningen av det, så kan vi være temmelig forvissnet om at finansministeren i de kommende år vil være oppmerksom på, hvad det betyr. Derimot drev englenderne siste sesong en rovfangst som det neppe nogensinde har vært sidestykke til, og mens Norge ikraft av den hvallov vi hadde vedtatt, hadde kontrollører ombord på våre fartøier siste gang vi var ute, hadde englenderne ikke noen sådanne kontrollører på sine fartøier. Norge har ikke ratifisert den overenskomst i hvalfangstspørsmålene som blev vedtatt i Genève i september;

England har heller ikke ratifisert den, og privat og underhånden blev fra engelsk side sagt: Hvorfor skal vi ratifisere, når Norge ikke har ratifisert? Det blev i mai 1931 rettet en forespørsel fra den herværende britiske minister til det norske utenriksdepartement, om Norge var villig til å komme til en entente med England i hvalfangstspørsmålene, fordi det var England om å gjøre, som man gikk ut fra det var Norge om å gjøre. Notatene om den konferanse blev sendt

Handelsdepartementet som gjorde hvalrådet og de interesserte bekjent med den, og det er klart at for de interesserte var det av overordentlig stor viktighet, at man tok den sak op. Det er hittil ikke fra Handelsdepartementet gitt den britiske legation noget svar på henvendelsen i mai måned ifjor. En enkelt ting vil vise den praktiske betydning av det. Det var dengang fra engelsk side antydnet temmelig direkte, at man var villig til å gå til en rasjonering av hvalfangsten, hvor kvoterne skulde beregnes efter de nærmest foregående års fangst på de forskjellige deltagende nationer. Dengang stod Norge overordentlig gunstig, for Norge hadde en enorm fangst og stod foran alle andre. I siste sesong har Norge ligget inne, mens de 2 engelske concerns, Unilever og Salvesen har drevet en større fangst enn nogensinde, således at den engelske kvote, om vi idag kom til en forståelse, blev uhyre meget større enn den kunde blit om vi hadde kommet til en forståelse i det rette øieblikk. Jeg tror det er nødvendig at der mellem de forskjellige departementer i disse spørsmål er en intim og levende kontakt, så man ikke risikerer at en enkelt sak kan glide ut og få en økonomisk betydning som man kanskje i øieblikket ikke har vært helt klar over.

Vi er ganske visst alle enige med utenriksministeren om betydningen av kontakten med det britiske rike. Og jeg hørte med interesse og med noen undring over at Stortinget ikke tidligere var gjort bekjent med det - det hadde jo sin betydning for finansdebatten og for de betraktninger som der blev gjort gjeldende - at der allerede den 14de december var overgitt et memorandum fra den norske regjering til den britiske, hvori det var pekt på en konferanse mellem de stater som hadde været nødt til å suspendere gullinnløsningen, og at der av den britiske regjering var avgitt et svar under den 19de januar. Jeg tror at det lå nær for en norsk regjering å gjøre organer i Stortinget, hvad enten den vilde velge finanskomiteen eller den vilde velge det organ som Stortinget har skapt: den utvidede utenrikskomite, bekjent med henvendelser av såvidt betydelig rekkevidde og med svar av en så almen interesse.

Hvorvidt det er fyldestgjørende og tilstrekkelig at sendemann Vogt fører forhandlinger i London om tollspørsmål og rikskonferansen eller ei, derom kan der naturligvis råde delte meninger. Men jeg vil allerede nu ha uttalt min tvil om det fyldestgjørende for de norske interesser i en slik fremgangsmåte. Da innførselsforbudet mot pakkpapir og de andre restriksjoner kom i England og var telegrafert til Norge og hadde stått i de norske aviser, ringte papirfabrikantenes forenings kontor i Oslo til den norske legasjon i London for å få nærmere detaljer. Og den norske legasjon svarte dem at det visstnok måtte være en misforståelse, da den ikke var bekjent med at dette forbud var etablert. Det kan ha været en helt undskyldelig tilfeldighet, men det gjorde ikke noe fortrøstningsfullt inntrykk i de interesserte kretser. Og det er mulig og sandsynlig at professor Wedervang er en utmerket mann i handelsdepartementets tjeneste i krisekomiteen - jeg har ingen tvil

om hans dyktighet i så henseende. Men derav følger ikke at han eller en annen professor eller teoretiker og statistiker uten internasjonal trening og erfaring - jeg legger det til og understreker det, fordi at vi jo tilfeldigvis idag har en statistiker med megen stor internasjonal trening og erfaring - er den rette mann til å komme i kontakt med de rette politiske kretser i England og bearbeide stemningen slik som den ganske sikkert bør og skal bearbeides. For forholdet er det at våre 2 naboland Sverige og Danmark og også Finnland har lagt meget stor vekt på å bearbeide stemningen ikke bare i London, men de har allerede hatt sine representanter i Ottawa hos den kanadiske regjering og hos dem som forbereder rikskonferansen i Kanada for å søke å komme i kontakt med de rette myndigheter og forberede stemningen så godt som mulig, mens det fra norsk side praktisk talt intet har været gjort i så henseende. Jeg vet ikke engang om den norske generalkonsul i Kanada har fått noen instruks i så henseende. Men jeg vet at man fra kanadisk side har ytret forbauselse over at denne sak synes å ha så liten interesse i Norge, mens den har hatt så stor interesse i de andre skandinaviske land. Jeg er naturligvis glad over at utenriksdepartementet har sin oppmerksomhet henvendt på disse forhold og på de henvendelser som er kommet fra forskjellige næringskorporasjoner. Men jeg tror man skal være forsiktig med i tider som disse utelukkende å overlate det til en minister, som står aldersgrensen meget nær, hvor utmerket hans tjeneste enn har været, og til en professor alene å forhandle om disse overordentlig betydningsfulle, vidtrekkende og meget vanskelige ting.

Jeg tror at det er nyttig at alle representanter får sig understreket, som det blev gjort i slutten av utenriksministerens foredrag, hvor viktige og hvor vanskelige de handelspolitiske forhold er idag. Jeg tror at de er vanskeligere enn de fleste av Tingets medlemmer gjør sig det helt klart i øieblikket. - Utenriksministeren gjorde rede for en del av de punkter, hvorom der hadde været forhandlet i Paris. Men der har jo fra den franske regjeringens side været stukket frem en hestefot, som er skikket til å skremme oss ganske overordentlig sterkt. Det er forlangt som betingelse for licens ikke bare for Hydros produkter, men også for de øvrige concerns som har fått adgang til å innføre kvelstoffprodukter i Frankrike, at de skal betale en licensavgift av 11 francs pr. 100 kg. Og den sum penger, som for Frankrikes innførsel av kunstgjødning alene vil nå op i 33 millioner francs om året, skal benyttes av den franske regjering til å bygge ut de franske kvelstoff-fabrikker for at de skal kunne gjøre sig uavhengig av tilførsel fra land som ligger gunstigere til med hensyn til vandkraft og annet. Og det har været antydnet fra fransk side meget direkte og også i pressen at dette prinsipp skulde komme til anvendelse også på andre artikler, at der på norsk kraftpapir, celluloce og annet skulde legges en passende avgift, som skulde benyttes til å utbygge de franske papirfabrikker - der er anlagt et par meget store i de siste år - og gi dem gjennom innførsel av russekubb anledning til å gjøre sig mest mulig uavhengig av Norge og Sverige på dette område. Og der har videre været antydnet at det skulde være en fremtidig betingelse for licens at en så og så stor del av de norske varer som kom til Frankrike, blev innført på fransk kjøp og ikke som hittil utelukkende på norsk. Jeg nevner det, fordi disse truende skyer i horisonten viser, hvor overordentlig

innviklede forholdene er idag, hvor forsiktig man må være, og hvor stor oppmerksomhet man er nødt til å vie det hele.

Og jeg vil gjerne ha sagt nu for de lukkede dører, at når jeg iformiddag stemte for en utsettelse av spørsmålet om opspritting, så var det av hensyn til den handelsavtale med Portugal, som nettopp blev oss overbragt i dette møte, fordi at vi i utenrikskomiteen efter de foreløbige meddelelser vi har fått, måtte nære en viss engstelse for at den portugisiske ratifikasjon av denne avtale, som stort sett er meget gunstig for Norge, kunde bringes i fare, hvis vi på dette tidspunkt tilendebragte behandlingen av nettopp dette ene spørsmål. Og da mente jeg for min del - og jeg tror visstnok flere av utenrikskomiteens medlemmer - at det av oss, som sat med denne sak til behandling, som Stortingets medlemmer forøvrig ikke kjente, og som vi ikke kunde omtale for åpne dører, var forsiktigst å forholde oss på den måte.

Hvad nu forholdene ved Folkeforbundet angår, så er jo de helt offentlige, og jeg går ut fra, at hvad det der er meddelt - og det gjelder også andre punkter i utenriksministerens redegjørelse - kommer vi tilbake til for åpne dører og når beretningen foreligger. Når den stortingsmeddelelse, som blir avgitt i år, ikke allerede er kommet, så har jeg som delegeret også min del av skylden for det, men det merkelige forhold foreligger i år - av grunner som er mig ubekjent - at de delegerte av 4de kommisjon, som jeg var medlem av, de har ennå ikke fått det stenografiske referat av forhandlingene i Genève, som de ellers pleier å få umiddelbart; og når man ikke har fått nogen av disse autentiske dokumenter for hånden, så har det vært forbundet med nogen vanskelighet alene efter hukommelsen å gi en rapport, selvom den er ganske kort, om disse ting. Men jeg tror ikke at nogen skade er skjedd, for man vil nu i denne meddelelse kunne få også rapport om den siste forsamling i Folkeforbundet; og hvad jeg her vil understreke: man vil kunne få opplysninger om Norges deltagelse i rådsmøtene, hvilket jeg mener man nu bør få, når Norge har sete i rådet, slik at det ikke bare er om selve forsamlingen der blir gitt opplysning, men også om den norske deltagelse i rådsmøtene, helst bilagt med gjenpart i oversettelse av innleggene fra norsk side.

Jeg er enig med utenriksministeren i å beklage, at ikke utenriksministeren i større utstrekning har kunnet være tilstede i Genève, både fordi jeg anser det for korrekt at de ikke permanente rådsmedlemmers utenriksministre møter i rådet, når de har sete der, og dessuten også fordi jeg mener at den måte, hvorpå utenriksministeren har vært remplacert, har vært saklig og formelt uheldig. Det burde vært et medlem av regjeringen eller iethvertfall en uavhengig mann i formell henseende, som deltok under de vanskelige forhandlinger; for den norske sendemann i Paris står ikke fritt og uavhengig. Han er nødt til av hensyn til sin stillings plikter, der pålegger ham å stå i best mulig forhold til den franske regjering, å ta hensyn som en stat ikke ønsker at dens uavhengige representasjon skal ta i rådet. Dertil kommer at det gang på gang har vært kritisert fra norsk side offentlig under tidligere forsamlinger, at der sitter altfor mange diplomater, som er akkreditert i Paris, som representanter i rådet, og at rådet ikke derfor byr den garanti for nøytral holdning, som rådet burde gjøre. Det har skuffet, og jeg tror at det har skuffet internasjonalt at Norge her har fulgt en praksis, som Norge tidligere har påtalt under stiltiende eller åpen tilslutning fra de aller fleste små nasjoner

utenfor Syd- og Mellem-Amerika. I det jeg her sier ligger selvsagt ikke nogen kritikk av minister Colban, hvis innsikt i alle Folkeforbundets anliggender og hvis duellighet ingen vil dra i tvil. Men av samme grunn anser jeg det også for meget lite heldig at det er vår minister i Paris, som sitter som formann for vår delegasjon i nedrustningskonferansen. Allerede i den forberedende konferanse har han måttet være taus ved mange anledninger eller måttet undlate å stemme ved forskjellige voteringer, fordi han ikke bare representerte Norge, men også representerte den norske legasjon i Paris. Og jeg tror at det for vår legasjon i Paris og for de norske handelsinteresser har vært overordentlig uheldig at ministeren, siden han blev utnevnt, omtrent til stadighet har måttet opholde sig i Genève. Hans legasjonssekretær var ny, kommet fra Berlin efter mange års ophold, uten forbindelser i Frankrike og i Paris, uten skikkethet og trening nok til å føre de vanskelige forhandlinger, som burde føres, og utvilsomt er vi blitt skadelidende ved det. Jeg håper at det vil bli mulig for utenriksministeren i større utstrekning selv å delta, og hvis forholdene skulde bli slik at det er meget vanskelig for utenriksministeren, da tror jeg det vilde være ønskelig at regjeringen på annen måte var direkte representert og ikke ved en embedsmann, tjenestgjørende ved vår legasjon i en stormakt, medmindre man vilde ta det skritt, som man har gjort i Danmark, og som meget kunde tale for, når man har en mann som Colban, hvis fortrinlige skikkethet og arbeidsdyktighet ingen drar i tvil. Danmark har hatt en mann med ministers titel, som er opnevnt for å være Danmarks representant i internasjonale kommisjoner og forhandlinger uten å være akkreditert noget annet lands regjering. For den ordning vi har hatt nu, den er ikke tilfredsstillende: det tror jeg at alle vil være enige i, og jeg er ganske sikker på, at minister Colban i første rekke vil være enig i det.

Jeg vil da be utenriksministeren om, når disse spørsmål kommer fore igjen i Stortinget, eller allerede i utenrikskomiteen, som jo er nødt til aktuelt å behandle Svalbardspørsmålet umiddelbart efter påske, å gi oss fulle og detaljerte opplysninger om Sovjetunionens forhold til Svalbard og den norske regjeringens syn på de komplikasjoner, som er opstått deroppe. Likesom jeg håper at man hurtigst mulig må komme i kontakt med England om hvalfangstspørsmålene, som i dette øieblikk er av en så stor økonomisk rekkevidde, at den samlede norske hvalfangstbedrift kan stå overfor et være eller ikke-være, iethvertfall overfor et ikke-være under norsk flagg, hvilket enhver hvalfangstinteressert er på det rene med idag, og det vilde være uriktig om ikke Stortingets medlemmer også hadde dette klart for sig. Jeg vil håpe at man vil opnå kontakt, at man vil benytte de riktige organer. Hvalfangstnæringen hos oss er jo i særlig grad skikket til å vareta sine interesser, når den får den fornødne offisielle støtte. Jeg vil håpe at man opnår den riktige kontakt på den riktige måte og fører denne sak frem hurtigst mulig, slik at man iethvertfall ikke fra engelsk side skal kunne føre i marken at en henvendelse i en så viktig sak er blitt liggende ubesvaret i et betydelig antall av måneder.

Anderssen-Rysst: Jeg vil si som hr. Hambro, at utenriksministerens redegjørelse også i år jo skal gå den ordinære vei til utenrikskomiteen og bli omdelt til Stortingets medlemmer, så det kan være anledning til å komme tilbake til saken siden. Men

det var et par bemerkninger jeg gjerne vilde fremkomme med allerede på det nuværende tidspunkt.

Jeg vil først erklære mig helt enig med hr. Hambro i at man må vise større oppmerksomhet overfor det som foregår i visse avsnitt av Nordishavet; jeg tenker særlig på den, jeg vil si forserte russiske virksomhet, som er et stadig sterkere uttrykk for russisk ekspansjonstrang, med det resultat ikke alene at norske interesser er skadelidende, men at vi suksessivt fortrenses. Det er et spørsmål av den aller største betydning, som jeg går ut fra at man ikke taper av syne.

Både i den nuværende regjerings erklæring og i utenriksministerens redegjørelse var de handelspolitiske forhold nu skutt sterkere frem i forgrunnen.

Utenriksministeren sa at ikke på noe tidligere tidspunkt hadde disse handelspolitiske interesser den betydning som nu, og det er jeg ganske enig i. Men jeg kan da ikke undlate å bemerke at dette iallfall ikke er kommet til uttrykk derigjennem at regjeringen har søkt kontakt med Stortingets utenrikskomite om disse store og vanskelige og overmåde innviklede spørsmål. Jeg tror de aller fleste gikk ut fra at det var disse spørsmål som i første rekke burde behandles der, og at der burde etableres et samarbeide mellom Stortingets organ på dette område og regjeringen som kunde bli av den største betydning for spørsmålenes fremtidig løsning. Jeg vil ikke undlate å si dette.

Og all den stund det også så sterkt er kommet frem både i regjeringens erklæring og i utenriksministerens redegjørelse, vil jeg reise det spørsmål om vi har den fornødne organisasjon i departementene til å drive det overmåde viktige arbeide det her er tale om. De handelspolitiske spørsmål fordeler sig nu på Handelsdepartementet og på Utenriksdepartementet. Der er ikke noe centralorgan som tar disse problemer op og forbereder dem på en slik måte at man har oversikt over dem i alle henseender og punkter. Det er et spørsmål som reiser sig, mener jeg, om der ikke som forholdene er, med den umådelige betydning disse spørsmål har for næringslivet her i Norge, burde etableres et organ som tar sig av opgavene som de foreligger og søker å få et bedre tempo i disse sakers behandling. Jeg er klar over at regjeringen har arbeidet med dem, men mitt inntrykk er at der burde ha vært arbeidet adskillig mer med dem enn der er gjort, og jeg ser et vidnesbyrd til fordel for den samme oppfatning av den ting i det at næringsorganisasjonene har gjort den henvendelse til regjeringen som utenriksministeren omtalte.

Der er anledning til å komme tilbake til saken siden; men da utenriksministeren nu nevnte dette om Island, og da det spørsmål har særlig betydning for den del av landet jeg representerer her på Stortinget, vil jeg allerede nu ha sagt og understreket at på det punkt bør man være særlig omhyggelig, da det altså viser sig, som utenriksministeren sa, at Island har tatt initiativet til en omfattende forhandling, en forhandling som har vært søkt fra norsk side tidligere ved flere anledninger. Der kan nu være anledning til å sikre de norske interesser, mener jeg, på en bedre måte enn vi hadde anledning til den gang Island følte sig som den overlegne i dette forhold.

Stillingen er nu den, at nordmennene har så å si næringsmessig akkviescert ved forholdene på Island; de forsøker å greie sig på tross av de stadig sterkere vanskeligheter og innskrenkninger som islendingene er kommet med. Forsåvidt kan man si, at vi står i en

mer favorabel stilling nu enn før, og det mener jeg, at man skal være opmerksom på ved de forhandlinger, som man nu, såvidt jeg forstår, skal gå til. Da vil jeg samtidig også henlede opmerksomheten ved det store spørsmål om muligheten av å tilveiebringe et samarbeide, en forståelse mellem Island og Norge, forsåvidt angår den fiskeeksport, hvor vi står sterkt i konkurranseforhold til hverandre på de samme markeder. Det er ikke usannsynlig, at det psykologiske øieblikk kan være inne til å komme et skritt nærmere en forståelse, som såvidt jeg kan forstå vilde bli av overmåte stor betydning for norsk næringsliv og fiskerieksept.

President Hambro var inne på spørsmålet om Portugal, og han omtalte den sak, som var under behandling her i formiddag. Det var helt riktig, som hr. Hambro da uttalte: Utenrikskomiteen var opmerksom på visse sider ved den sak, som var av betydning for den handelstraktat, som vi arbeider med i utenrikskomiteen; men på grunn av at det var et åpent møte i formiddag, kunde man ikke gå nærmere inn på dette. Da imidlertid flere av representantene var i tvil om vekten av det utenrikspolitiske moment, som underhånden blev nevnt av representantene her, og da også sakens ordfører, hr. Norem, dokumenterte ved en skrivelse fra utenriksdepartementet - formodentlig var den fra et tidligere tidspunkt - at der ikke var nogen traktatvanskeligheter her med hensyn til opspritning av norsk vin, vil jeg tillate mig å spørre den ærede utenriksminister, om det ikke er så, at der fra Portugals side er gjort sterke innvendinger mot den bestemmelse i loven, som det her er tale om, § 31, og om ikke disse innvendinger endog er gitt den sterke form, at man i Portugal ikke vilde ratifisere handelstraktaten med Norge, hvis en slik bestemmelse blev vedtatt. Når jeg kommer med dette spørsmål, er det, fordi jeg er klar over, at Lagtinget har anledning til å ta denne bestemmelse i § 31, op til behandling, når det får saken over påske. Såvidt jeg vet har Lagtinget anledning til det. Da bør det gjøres klart, hvad der ligger i dette. Den opplysning, som jeg nu gav om Portugal, fikk jeg av en embedsmann i utenriksdepartementet. Jeg var ordfører for saken og henvendte mig til utenriksdepartementet om det. Utenriksministeren var ikke å treffe da, og jeg spurte da en høitstående embedsmann i departementet og fikk inntrykk av, at dette var så som jeg nu refererte. Men det vilde klare situasjonen, om utenriksministeren her vilde gi en positiv opplysning om, hvordan det forholder sig her.

Utenriksminister Braadland: I anledning av den ærede representant Anderssen-Ryssts bemerkning vil jeg få lov til å si, at den portugisiske minister ganske riktig har gjort henvendelser i utenriksdepartementet i anledning av bestemmelsene om opspritning av vin. Derimot er det ikke korrekt, at han - ialfall overfor mig personlig - har antydnet muligheten av, at handelstraktaten med Portugal ikke skulde bli ratifisert. Jeg vil imidlertid ikke undlate å gjøre opmerksom på, at efter hvad der er berettet fra vår legasjon i Lissabon idag - forresten efterat denne beslutning var fattet i Odelstinget i formiddag - kan der være utsikt til, at vi ved forhandlinger med den portugisiske regjering skulde bli stillet noget gunstigere med hensyn på konkurransen med den islandske klippfisk, enn tilfellet har vært før, og at det i hvert fall vilde være ganske sikkert, at forsåvidt bestemmelsene om opspritning av norsk vin blev gjennomført, vilde de mulige

fordeler overfor den islandske klippfisk ikke bli opnådd fra norsk side.

Johs. Bergersen: Jeg vil bare sette fingeren på, at i formiddag, da vi behandlet spørsmålet om opspritning, gikk altså medlemmer av konstitusjons- og utenrikskomiteen her og visste endel, men de fant det ikke formålstjenlig da å gjøre hverken socialkomiteens formann eller ordfører opmerksom på dette. Jeg synes, det er en ganske underlig optreden, at formannen og ordføreren i vedkommende komite, som har saken til behandling, ikke engang kan bli gjort bekjent med, at der foreligger den slags ting.

Norem: Det er ikke riktig, at jeg ikke var bekjent med, at der hadde vært en visitt av den portugisiske minister. Jeg har hatt en konferanse for to dager siden med den ærede utenriksminister om spørsmålet om Portugal og opspritningen av norsk vin; men etter den konferanse blev jeg beroliget, idet utenriksministeren meddelte mig, at det var en formell visitt, som var gjort, og at spørsmålet kunde bli aktuelt, men såvidt han forstod skulde der ikke være nogen vanskeligheter, når vi ikke favoriserte den norske vin. Den samtale fant sted mellem utenriksministeren og mig for to dager siden. Jeg for min del var opmerksom på, hvad der mellem benkene blev anført i formiddag og spørsmålet hadde vært nevnt underhånden mellem utenriksministeren og mig, men jeg fikk ikke beskjed om, at det var nogen art av innvendinger mot ratifisering av den traktat, som nu foreligger, og såvidt jeg nu forstod utenriksministeren, er også han av den opfatning, at den slags vanskeligheter ikke har meldt sig. Jeg for min del kan også vanskelig forstå, at man fra portugisisk side kan ha noget å si på, at der fra norsk side blir fattet lovbestemmelser som likestiller den norske vin med den utenlandske vin. Det har vært sagt, at den norske fruktvin ikke er vin. Men forholdet er jo det, at der innføres til Norge adskillig av det, som heter vin, men som har liten forbindelse med druer, så det, vi kaller norsk fruktvin, står i samme stilling som meget av det, vi innfører fra utlandet. Jeg tror, at man i det hele tatt skal se litt rolig på disse forhold. Det er jo gitt, at den, som er minister her for Portugal eller et annet land, skal vareta sitt lands interesser, og det er ganske naturlig, at når de ser der kommer op et spørsmål som interesserer deres land, kommer de på en visitt til utenriksdepartementet. Det må man være opmerksom på, det er jo derfor de er der. Nogen henvendelse fra den portugisiske regjering er ikke kommet, og såvidt jeg forstod, forelå der ikke noget annet enn en henvendelse av den vanlige karakter, som en minister gjør, når han tror han kan vareta sitt lands interesser. Noget annet foreligger der ikke nu fra Portugal, såvidt jeg kan forstå efter meddelelsen fra utenriksministeren.

Anderssen-Rysst: Jeg kunde i grunnen ha frafalt ordet efter hr. Norems opplysninger. Det faktiske forhold er det at jeg talte med hr. Norem om disse ting i formiddag og gjorde ham opmerksom på at vi i utenriks- og konstitusjonskomiteen behandlet denne sak og at man hadde den opfatning - iallfall hadde jeg den opfatning som ordfører i saken - at der kunde bli visse vanskeligheter fra Portugals side, om denne bestemmelse som var foreslått av komiteen, og som forøvrig også var omtvistet av andre grunner, skulde bli vedtatt.

Peersen: Nogen uklarhet har her vært tilstede, og jeg beklager etter de opplysninger som her er kommet, at vi ikke fikk noen klar beskjed. Intet hadde vært lettere enn å utsette spørsmålet, det vilde ikke ha vært det grand påfallende, for man skal legge merke til at det er komiteen som har fremmet opsprittingsspørsmålet, som man kaller det, til trots for at departementet har sagt, at det har det fremdeles under behandling, og ikke har fremsatt noget forslag. Så når socialministeren, statsråd Vik, hadde bedt om at saken av den grunn måtte bli utsatt, og vi visste at der var visse interesser å ta hensyn til, - og i så vanskelige tider som nu skal vi være meget aktpågivende - vilde jeg med fornøielse stemt for utsettelse. Det sa jeg også underhånden, men etter de opplysninger som kom her, spesielt fra hr. Norem, hvorunder han citerte en tidligere meddelelse fra utenriksdepartementet om at de utenrikspolitiske hensyn ikke spillet nogensomhelst rolle, vilde ikke jeg være med på å la dette spørsmål stå hen, et spørsmål som i og for sig er av adskillig praktisk betydning. Jeg beklager den uklarhet, men jeg tør si at skylden ligger ikke på komiteens side. Det var ingen vrangvilje med hensyn til å utsette saken, og vi vilde ha tatt ethvert hensyn til de internasjonale forhold som her måtte spille inn.

Hambro: Jeg vil gjerne overfor hr. Bergersen bemerke, at når hr. Norem var underrettet om dette, og når regjeringen ikke fant sig foranlediget til å skride inn i saken direkte, så forelå der ingensomhelst opfordring for utenrikskomiteens medlemmer til å gjøre nogen henvendelse til socialkomiteens formann. Jeg uttalte mig for mitt helt personlige vedkommende. Vi som sitter i komiteen og behandler en hemmelig proposisjon, kunde ikke godt snakke om det offisielt, og når ikke initiativet blev tatt av regjeringen, vilde jeg heller ikke gjøre henvendelse til nogen andre enn de to medlemmer av komiteen som jeg snakket med; og til de medlemmer av mitt parti som spurte mig, sa jeg at de måtte stemme ganske bortsett fra det, fordi det ikke forelå offisielt og det ikke var komiteens sak å ta noget initiativ. Men at jeg som formann efter konferanse med sakens ordfører måtte stemme slik som jeg gjorde, er en annen sak.

Joh. Ludw. Mowinckel: Ja, det er visselig beklagelig at komiteen ikke fikk beskjed om dette, den var jo den nærmeste til det. Nu, hvor feilen i så henseende ligger, kan ikke jeg innlate mig på, for jeg kjenner ikke til det personlig. Som medlem av utenrikskomiteen er ikke jeg blitt meddelt noget om disse portugisiske ting, formodentlig fordi jeg har vært fraværende de siste dage.

Nu, det var ikke derfor jeg bad om ordet; men det var virkelig i anledning av den efter min mening nokså lettvinde måte hvorpå hr. Norem karakteriserte de besøk som en minister for et i disse spørsmål meget interessert land avlegger i utenriksdepartementet. Jeg tror ikke man skal ta de besøk ganske som rene og bare høflighetsbesøk, selv om der iakttas den forsiktigste og mest reserverte høflige tone. Forholdet er nemlig det, at er det et område hvor de fremmede lands ministre er aktivt opmerksomme, er det hvor det gjelder disse forhold. Vi har jo av bitter erfaring et visst praktisk kjennskap til det, og jeg har den hele tid, bare

ut fra mitt ganske almindelige kjennskap til disse forhold, sagt at hvor det gjelder denne opspritting, kan man være ganske sikker på at vinlandene melder sig. Og selv om man vil ta det besøk av den portugisiske minister på den måte som hr. Norem tok det, må han jo bøie sig for den opplysning utenriksministeren kom med nu sist: meddelelsen fra vår legasjon i Lissabon om hvorledes den sak idag ligger an. Når jeg sier dette, er det fordi spørsmålet jo kan komme op i Lagtinget, man kan jo tenke at det kommer op der, og jeg vilde nødvendig at Lagtinget skulde behandle dette på bakgrunn av det som utenriksministeren idag har sagt.

Så var det en ting til og det en meget viktig ting, siden vi nu er her for lukkede døre. Vi har fått en åpen meddelelse om regjeringens Grønlandspolitikk, og regjeringens okkupasjonsbeslutning behandles i protokollkomiteen. Utenriksministeren har også her idag for lukkede døre omtalt Grønlandsspørsmålet, og det kunde derfor være nærliggende, nettop fordi det er for lukkede døre, å ta op til diskusjon regjeringens Grønlandspolitikk. Jeg for min part gjør det imidlertid ikke, og jeg vil håbe at heller ingen andre gjør det. Men for ikke å misforståes på noget punkt eller på noget tidspunkt vil jeg bare si at når jeg ikke tar op til drøftelse regjeringens Grønlandspolitikk, så skyldes det selvfølgelig, kan jeg gjerne si, den omstendighet at vi befinner oss mitt oppe i en prosess med Danmark om det spørsmål, og jeg vil da ikke - selv ikke for lukkede dører - diskutere det spørsmål idag. Men man må ikke fra den omstendighet, at jeg ikke vil diskutere det, tro eller dra den slutning at jeg i nogen henseende er enig i den Grønlands-politikk som regjeringen har drevet.

Lykke: Jeg finner det er min plikt, siden vi har møte for lukkede dører, å si noen ord om vår legasjon i Paris. Da regjeringen gjorde mig den ære å be mig reise derned, sa jeg jo at tidspunktet kanskje ikke var heldig, men at jeg skulde gjøre hvad jeg kunde. Og jeg var dernede. Det er jo ikke om denne min misjon jeg her vil snakke; først utenriksministeren og siden hr. Hambro, komiteens formann, har nevnt noget om hvad som der foregikk. Det er ikke hemmelige ting, så det kan vi komme inn på senere. Men det er forholdene ved legasjonen i Paris jeg gjerne vilde nevne overfor utenriksministeren. Da vi hadde Wedel som minister, var vel den norske legasjon vel så godt utstyrt, kan jeg si, som de øvrige nordiske legasjoner i Paris. Vi hadde en legasjonsråd, vi hadde en legasjonssekretær, vi hadde damer, og vi hadde attachéer. Så går Wedel, og samtidig med at den nye minister, Colban, ansettes, skal han selv - heter det - med en sterk tro på sin egen arbeidskraft ha gått med på det arrangement, at legasjonsrådstillingen samtidig blir ophevet. Han har igjen to sekretærer, hvorav en ganske ung, og to damer, det er hele legasjonen. Så sendes minister Colban til Genf. Han betraktes, hadde jeg nær sagt, nesten som et fast ledd i Folkeforbundet fremdeles, og benyttes ved enhver anledning som stedfortreder i rådet for utenriksministeren, og han er nu igjen opnevnt til avrustningskonferansen, efter sigende fordi han, som hadde sittet i Folkeforbundets sekretariat, var så godt inne i disse spørsmål at man ikke kunde undvære ham. Jeg mener man godt kunde ha undvært Colban der. Jeg mener at man simpelthen kunde ha brukt Colban som konsulent. Der er ikke lenger reise mellom Paris og Genf, enn at han kunde ha kommet på kort varsel og stått til rådighet.

Men man lot legasjonen i Paris være uten minister måned efter måned, man lot legasjonsrådstillingen opheve, den ene sekretær ble permittert - det var nu nødvendig, for han var sykmeldt og måtte ha permisjon. Så kommer konsulen op fra Marseilles og er fungerende minister i Paris. Han har to damer, og der er en militærattaché, og så har han nu fått assistanse fra London. Og konsul Smith, som var med i forhandlingene sammen med mig dernede, er der fremdeles, og han står naturligvis legasjonen bi. Jeg tror det var galt at legasjonsrådstillingen blev ophevet, og hvis det virkelig var med sikte på at Colban skulde være så nær Genf som mulig, at den daværende regjering sendte ham til Paris, var det ganske meningsløst samtidig å opheve

legasjonsrådstillingen. Nu er legasjonen den slettest utstyrte av de nordiske legasjoner i Paris. Ikke engang Østersjøstatene har så slett utstyrte legasjoner som den norske er idag, og det er nok så slemt. Man kan si at det ikke spiller så forfærdelig stor rolle, men det spiller en stor rolle for våre landsmenn som søker legasjonen dernede, og i den norske koloni og i den almindelige omtale dernede spiller det en meget stor rolle, at vi efter å ha hatt minister Wedel med den pondus, kan jeg nesten si, som han omgav den norske legasjon med, og vel utstyrt som legasjonen da var, nu har en legasjon, hvis chef som regel opholder sig i Genf, som ingen legasjonsråd har, med en konsul som kalles op som chargé d'affaires; det er et altfor stort tilbakeskritt. Jeg vil henstille både til den ærede utenriksminister og til utenrikskomiteen, at de har dette forhold under opmerksomhet. Med det samme får jeg nevne en annen ting. Komiteens formann, president Hambro, var inne på de forhandlinger som skal drives i England nu. Der har Norge tilfeldigvis en i mine øine udmerket mann for det formål det gjelder. Som man vet, er det i England et tremannsråd, som har den nærmere befattning med de restriksjoner som er innført. I den mann, som er chef for vårt statistiske centralbyrå, som har sittet som medlem av den økonomiske komite i Genf sammen med formannen i tremannsrådet, har vi jo en udmerket mann, som helt uoffisielt kan sendes over, hvis utenriksdepartementet ønsker å orientere sig i noget spørsmål der. Jeg forstår at handelsdepartementet har sendt professor Wedervang over mere for å informere minister Vogt, da jeg forstår at utenriksdepartementet ikke engang har vært vitende om at Wedervang var sendt. Men jeg tror man skal tenke på den annen person, jeg nevnte, hvis regjeringen har bruk for en spesiell utsending.

Presidenten: Der er inntegnet ennu mange talere, og presidenten hadde under overveielse å foreslå tiden innskrenket til 5 minutter. Men presidenten vil henstille til talerne å begrense sig mest mulig, og i tillid til at de etterkommer denne henstilling, vil presidenten ikke foreslå innskrenkning.

Bruun: I tilslutning til hvad hr. Hambro sa om den engelske ministers henvendelse om fredningsbestemmelser for hval, vil jeg gjerne få lov å tilføie at hvalrådet gjennom handelsdepartementet sammenkalte et orienterende møte om denne sak i februar måned, hvor der var representanter tilstede både fra statistisk centralbyrå, fra hvalrådet og fra utenriksdepartementet, og hvor også jeg personlig deltok. Da hadde altså den engelske ministers henvendelse hvilt i hvalrådet fra mai 1931 til februar 1932. Man skulde da tro

at hvalrådet i denne tid hadde været så sterkt optatt at det ikke hadde fått anledning til å greie med denne sak; men det vilde dog været naturlig at det hadde tenkt på henvendelsen, da det så at våre utenlandske konkurrenter i år øket sitt hvalbåtantal i en meget strek grad, en økning som også blev sterkt kritisert i den norske presse. De øket fangstkapasiteten uten å øke produksjonskapasiteten. Resultatet er da også at et av de engelske selskaper i år har et gjennomsnittlig utbytte av hvalen som går adskillig under 90 prosent. Dette fant imidlertid hvalrådet likeoverfor norske selskaper å være så kompromitterende at det er gått til anmeldelse hos statsadvokaten overfor et norsk selskap som har utnyttet hvalen slik som det engelske selskap utnytter den i år. Nu må man huske på at det var nettop i England kritikken opstod over den dårlige utnyttelse av hvalen. Hvis der hadde sittet en mann i hvalrådet som hadde hat anledning til å føle bedriften på pulsen, som hadde stått i kontakt med bedriften og hat et åpent øie for de uhyre vanskeligheter som denne egenartede bedrift arbeider under idag, tror jeg man kanskje hadde fått tid til å få gjennomført også denne kontroll av våre konkurrenter, således at vi ikke skulde arbeide under vanskeligere forhold enn de andre. Det vil være av den største betydning for norsk hvalfangst at også de utenlandske kokerier blir satt under den samme skarpe kontroll som vi er underkastet, og hvis det var mulig ennu å få lagt vår store hvalfangst i 1930/31 til grunn for en kvotetildeling for Norge, vilde derved meget store fordeler være opnådd. Jeg vil tillate mig å henlede den ærede utenriksministers opmerksomhet på det spørsmål.

Johs. Bergersen: Jeg har ingenting hørt om at sakens ordfører hadde konferert med utenriksministeren. Men det var ikke just det jeg vilde peke på. Det var at enten har vel det spørsmål skullet være hemmelig innen konstitusjons- og utenrikskomiteen, og da har jo våre folk i komiteen forholdt sig helt lojale, mens de andre idag har gått og hvisket mann og mann imellem om dette spørsmål, uten at man har funnet det formålstjenlig å meddele iallfall sosialkomiteens formann, som har stått såvidt oppe i dette spørsmål, noenting om at der skulde være noget iveien med traktatspørsmålet - enten er spørsmålet hemmelig, og da får man tie stille og ikke gå og hviske med hverandre om det her under et odelstingsmøte, eller også er det ikke hemmelig, og da kan man iallfall gå så langt at man meddeler komiteens medlemmer hvad der ligger til grunn for at man bekjemper en sak, slik som det er blit gjort her.

Norem: Det var en enkelt bemerkning til hr. Mowinckel. Selvsagt er jeg også klar over at man må være forsiktig, når det gjelder våre handelspolitiske interesser, særlig i en tid som denne. Jeg har hat så god anledning til å se hvad betydning det har på mange områder at jeg trenger såvisst ingen belæring av hr. Mowinckel i så henseende. Men man kan ikke godt i et slikt tilfelle som det der forelå her i formiddag, si at her forelå traktatvanskeligheter eller handelspolitiske vanskeligheter. Der har været nevnt en samtale som jeg hadde for et par dager siden med utenriksministeren. Jeg har ikke tidligere trukket den frem, fordi den var av mere privat art. Den munnet i virkeligheten ut i det at utenriksdepartementet stod på det standpunkt, som forelå i dokumentene, at der var ikke traktatvanskeligheter ved å vedta denne bestemmelse om opspritting

av norsk vin. Og den gik videre ut på at den henvendelse som hadde funnet sted ikke var noget annet enn uttrykk for et almindelig ønske, som der nok kunde være i Frankrike og Portugal, om at man ikke skulde få opspritning, at de med andre ord ikke gjerne så det. Så meget viste vi før, og mere fikk jeg ikke vite. Resultatet av samtalen mellem utenriksministeren og mig var, at der i virkeligheten intet forelå utover det som var nevnt i dokumentene, men at Portugal på den annen side ikke så dette med glede. Når nu saken kom op i formiddag, begynte man mellem benkene å tale om Portugals interesser og det blev anført at der skulde være vanskeligheter. Der forelå som nevnt intet for mig om at her skulde være traktatvanskeligheter. Jeg spurte også et medlem av utenriks- og konstitusjonskomiteen, hr. Gram, og han sa at han trodde ikke der var nogen vanskeligheter. I utenriksdepartementet forelå ingenting. Hr. Hambro har nu pekt på at han mener de vanskeligheter var tilstede. Såvidt jeg vet, var han like til det siste adskillig i tvil om han skulde stemme for eller mot innstillingen. Personlig tror jeg nok at forholdet har været det at mange av dem som har stemt imot, ønsket gjerne å ha denne lille håndrekning med fra Portugal, og derfor er den blit gjort til mer enn den var. Imidlertid har man jo nu hørt hvad utenriksministeren har sagt og får tillegge det den vekt man vil. Det er altså noget som er kommet idag, en meddelelse fra den portugisiske legasjon; men den inneholder svært litet, ikke annet enn muligheten av at man kanskje vilde behandle den islandske fisk noget hårdere, hvis vi ikke vilde gå til opspritning av norsk fruktvin. Denne "mulighet" tror jeg er noget de gjerne vil anføre nu for å vareta sine interesser dernede.

Harald Bakke: Denne debatt synes å ha hatt til resultat, at regjeringen - i hvert fall de fleste av regjeringens medlemmer - har gått; men i tilslutning til hvad hr. Mowinckel sa om regjeringens Grønlandspolitikk mener jeg, det er riktig, at det blir sagt i dette møte, at protokollkomiteens standpunkt til den kongelige resolusjon av 10. juli 1931 er, at den sak ikke skal behandles i år, hverken i noget offentlig eller noget hemmelig møte, men at man ikke dermed godkjenner, hvad der er gjort; man bare foreslår, at den sak utsettes for å behandles neste år. Det er en noget usedvanlig fremgangsmåte; men de usedvanlige forhold nødvendiggjør, at vi går frem på den måte. Der ligger altså ingen anerkjennelse eller på nogen måte standpunkttagen til regjeringens politikk i det, når Odelstingets medlemmer senere vil få sig forelagt en hemmelig innstilling fra protokollkomiteen dessangående. Jeg vilde gjerne ha sagt dette før trontaledebatten, som vi nu skal få, for at man ikke skal komme inn på disse spørsmål under denne debatt.

Nygaardsvold: Den beretning som utenriksministeren her har levert får vi jo til behandling senere - både får vi den jo til behandling som beretning, og enkelte av de saker som utenriksministeren berørte, får vi op til særskilt behandling. Vi får f.eks. avrustningskonferansen, vi får Folkeforbundets virksomhet, både rådsmøtene og delegeretforsamlingen, til særskilt behandling, og det vil da bli god anledning til å si sin mening om både beretningen i sin helhet og de enkelte spørsmål som er behandlet der.

Hvad angår det som ikke var berørt, nemlig regjeringens Grønlandspolitikk, så har vi jo også en meddelelse angående den, og jeg går ut fra, at man også om den politikk siden vil få anledning til å si sin mening, hver enkelt som har lyst til det. Jeg er enig i, at man på det nuværende tidspunkt ikke tar op den ting til diskusjon, og jeg går også ut fra, at regjeringen ikke tar noget til inntekt som ikke er offentlig uttalt, når det ikke skal diskuteres.

Det som jeg forlangte ordet for var, at endel av Odelstingets medlemmer også her i det hemmelige møte tar fatt på opspritting fra odelstingsmøtet i formiddag. Det er i den anledning også forsøkt å gi uttrykk for, at utenriks- og konstitusjonskomiteen var bekjent med, at denne opspritting av norsk fruktvin vilde volde oss vanskeligheter ikke bare innenlands, men også utenlands - traktatvanskeligheter altså. Jeg vil til det få lov til å si, at utenriks- og konstitusjonskomiteen ikke har behandlet Portugaltraktaten; vi fikk den først oversendt idag, og vi er jo ikke i almindelighet bekjent for, at vi flyr til å behandle sakene så hurtig, at vi tar dem op, før de kommer. Saken blev nevnt i det siste møte, vi hadde, og hr. Anderssen-Rysst gav da endel opplysninger om, hvordan han så på det spørsmål, og det er godt mulig - jeg sier, der er godt mulig - at hr. Anderssen-Rysst i den forbindelse nevnte, at Portugal ikke så med blide øine på en sådan opspritting; men det tør jeg forsikre allesammen, at det var ingen i utenriks- og konstitusjonskomiteen dengang som fikk inntrykk av, at det var noget særlig høitidelig, eller at vi, i tilfelle av at Odelstinget og Lagtinget vedtok en sådan opsprittingsparagraf, vilde få traktatvanskeligheter, som vilde bringe oss i handelspolitiske forviklinger og økonomiske vanskeligheter av mange slags. Når enkelte av konstitusjonskomiteens medlemmer nu vil gi det utseende av, at de allerede på forhånd har varslet for disse vanskeligheter, så sier jeg derfor: Nei, det er ikke varslet noget i utenriks- og konstitusjonskomiteen, ikke i det møte, vi har hatt. Hvad der er gjort utenfor møtet, kjenner ikke jeg til. Jeg ser nærmest denne opvisning som vi har været vidne til angående mulige traktatvanskeligheter og alt det snakk om opspritting av norsk fruktvin, som en eftervirkning av opsprittingen i formiddag, og så vil man forsøke å få i god tid opsprittet også Lagtingets medlemmer på samme måte. Jeg tror, at Stortinget skal la være den ting. Lagtinget får påskehelgen imellem nu og sin behandling av saken, så at virkningen av en mulig opspritting vil gi sig hos Lagtingets medlemmer, selv om man mener, man skal opnå noget ved det.

Andrå: Utenrikskomiteens formann nevnte de forviklinger som er opstått på Svalbard. Jeg anser det for å være et langt viktigere spørsmål enn Øst-Grønlandsspørsmålet. Så mange millioner som staten nu har lagt ned deroppe, så mener jeg, at man må gjøre sitt ytterste for å beholde de rettigheter, man hittil har erhvervet. Det er jo en kjent sak, at russerne har tatt med i sin 5-årsplan, at fra den grube, de har i Grumant City, skal de skaffe så meget kull, at de skal slippe å frakte den lange vei fra Østersjøen og rundt. Forsyningen til Murmansk og Hvitehavsbyene skal skaffes fra Svalbard.

Det har vært meget vanskelig å skaffe nogen opplysninger om denne sak nu, for der er bare telegrafene å holde sig til. Det blir

selvfølgelig meget bedre med opplysninger når båtene begynner å gå og der blir postgang. Men ved konferanse med bergmesteren på Svalbard og med "Store Norske"s kontor her i byen - det er de beste opplysninger man kan skaffe sig nu - er det oplyst at russerne ifjor høst begynte med en arbeidsstokk på 240 mann, og så var der med 40 kvinner, opgir de, i Grumant City. Bergmesteren sier at han besøkte dem i grubebyen ifjor. De var svært villige til å etterkomme alle pålegg som angikk grubevesenet og grubeordningen. Det var ikke nogen som satte sig på bakbenene når man sa at der må ordnes med de og de sikkerhetsforanstaltninger. Nei, spørsmålet var bare: hvor skal vi skaffe det fra, hvor skal vi få fatt på det? Bergmesteren sier at det er en av de dårligste gruber som finnes der oppe. Der er langgrunndt, så man kan nesten ikke komme tilland. Kull-laget faller sterkt, så man vil meget snart komme på dypet med driften. Han hadde inntrykk av at lederen for ekspedisjonen, en ingeniør som heter Efsrof, trodde at forholdene hadde været meget bedre enn de virkelig er. Det er også oplyst at de var dårlig forsynt med kraft, idet de bare har kjøpt en gammel dieselmotor fra Norge, så de nu råder over kun 30 hestekrefter, og av de 240 mann er det derfor bare 90 som kan arbeide. Utenrikskomiteens formann nevnte at de ikke har inngitt opgave over de kull som har vært skibet ifjor, men bergmesteren mener at foreløbig behøver de ikke det, for der er skibet bare 3000 tonn med gammel kull som de hadde der fra før. Det var nogen isbrytere som tok den, og han antar at den er gått med til bunkers, og bunkerskull er i henhold til Svalbardtraktaten fri for avgift. M.h.t. at det har stått i avisene at der skal opprettes en meteorologisk stasjon i Grumant City, så sier iallfall de som er lokalkjent og de som har rede på det, at de anser det for å være bare tøv. Svenskene har en meteorologisk stasjon oppe på plåtået innenfor grubebyen, og nordmennene har en stasjon inne ved "Store Norske", bare et par mil derfra. Bergmesteren sier at det er en ganske almindelig trådløs stasjon som de har rigget op, og russerne henholder sig til artikkel 4 i Svalbardtraktaten, hvor det står:

"Under forbehold av de mellempfolkelige forpliktelse som måtte følge av krigstilstand skal eiere av grunnstykker alltid kunne opsette og benytte til egen bruk apparater for trådløs telegrafering, som i private anliggender skal ha adgang til å tre i forbindelse med faste eller bevegelige stasjoner, derunder innbefattet stasjoner ombord i skib og luftfartøier."

Så det er jo ikke så ganske sikkert at russerne har forbrudt sig mot Svalbardtraktaten ved å bruke en slik telegrafstasjon. De henholder sig som sagt til paktens § 4. Men de er efter den samme traktat forpliktet til å ha en representant her i landet som myndighetene kan henvende sig til. Det er ikke lykkes å bli klar over hvem denne representant er, tross henvendelse fra utenriksdepartementet, og det kan ikke nektes at russerne har vært svært uvillige til å besvare de spørsmål som har vært stillet, både om skatteforhold og om annet. Men der er en annen ting jeg vil sette fingeren på. Ifjor høst, den 11. august, har sysselmannen på Svalbard - man har hatt den ordning at sysselmannen bor på Tromsø, han har bare en stedfortreder der oppe i sommermånedene - i meget inntrengende ordelag henvendt sig til justisdepartementet med anmodning om at han i den kommende vinter på grunn av russernes grubedrift, måtte få en fast juridisk assistent, som skulde ha politimyndighet og overvintre på Svalbard. Jeg vil rette det spørsmål til utenriksdepartementet om det er gjort bekjent med

denne skrivelse, om det kjenner noget til den? Det kan ikke på nogen måte sees at justisdepartementet har gjort noget for å få en mann opover, da vi trengte ham så sårt der oppe. Jeg vil også gjøre opmerksom på at i det nye Svalbardbudgett nevner ikke justisdepartementet det minste om dette, og det foreslår at man skal bibeholde den gamle ordning med en mann som er der oppe bare om sommeren. Efter en så innstendig henstilling som den som ifjor høst kom fra sysselmannen, burde der være tatt ganske andre forholdsregler, og vi burde idag hatt en mann der oppe som vi kunde henvende oss til. Det har vi altså ikke nu.

Utenriksminister Braadland: I anledning av den ærede representant hr. Andrås forespørsel skal jeg få lov å meddele at utenriksdepartementet ikke har noget kjennskap til denne skrivelse som her er kommet angående denne assistent oppe på Svalbard, men jeg skal nevne saken for justisdepartementet.

Presidenten: Presidenten stiller sådant forslag: Utenriksministerens meddelelse trykkes, sendes representantene som hemmelig dokument og oversendes utenriks- og konstitusjonskomiteen.

Votering:

Presidentens forslag bifaltes enstemmig.

Derefter oplestes protokollen uten å foranledige nogen bemerkning.

Presidenten: Da dette er det siste møte før påske, vil presidenten ønske representantene god påske.

Møtet hevet kl. 19.30.